

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til folketingets sukkerudvalg (i stedet for Svend Jørgensen).

(Jfr. tidenden sp. 909).

Valgt blev: *Aage Fogh*.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 927).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 105 stemmer mod 5.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 257, fremsættelsen i tidenden sp. 910).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 5 og 6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om gymnasieskoler.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 311, fremsættelsen i tidenden sp. 910).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning [af Hvidberg m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 87, fremsættelsen i tidenden sp. 140).

Sagerne sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Bomholt): Det foreliggende forslag til folketingsbeslutning, der er fremsat af en række ærede konservative medlemmer, indeholder en opfordring til mig om at udarbejde skolelovsforslag efter visse direktiver. I meget korte sætninger, der tilsammen kun fylder en side, gives der mig nærmere besked om disse direktiver, og det må siges, at de spænder over mange felter. Lad os se på dem.

Anmodningen om lovændringer står side om side med pædagogiske anvisninger, henstillingen om ændring i kgl. anordninger og administrativ praksis sammen med almene principielle synspunkter. Det understreges først, at „det er folkeskolens pligt at meddele solide kundskaber i dansk, regning og skrivning“. En vindviet læser kunne tro, at kravet om „solide kundskaber“ indeholder en skjult insinuation om, at de hidtil har været usolide. Det er imidlertid utænkeligt, at en lærerorganisation skulle råbe hurra for en skrivelse, der begynder med en insinuation, og man tør roligt regne med, at der er tale om en saglig formulering uden brod. Det lovforslag, jeg har fremsat, giver de tre fag en overordentlig central placering, jfr. min fremsættelsestale sp. 921. Det er ikke noget nyt for mit vedkommende; samme opfattelse var klart motiveret i midterlinjeforslaget.

Dernæst siges det, at undervisningen i kristendomskundskab ikke må indskrænkes. Der har ikke under de mange forhandlinger, jeg har haft vedrørende skolelovsforslagene, været rejst noget problem på det område. Der har for øvrigt heller ikke været noget problem. Kristendomskundskab hører hjemme i den danske folkeskole, bl. a. ud fra to synspunkter: befolkningens tilslutning til folkekirken og nødvendigheden af, at alle børn gøres bekendt med en så overordentlig væsentlig del af vor kulturarv. Jeg kan sige, at jeg ikke har til hensigt at ændre noget som helst i den administration, som er overtaget fra det ærede medlem hr. Hvidbergs egen ministerperiode. Det eneste, der er forandret, er et cirkulære vedrørende religionsundervisningen i gymnasiet, og det er sket i henhold til et udkast, som religionslærerne selv har udarbejdet og ønsket gennemført.

Måske jeg i al stilfærdighed må tilføje

[Undervisningsministeren.]

en bemærkning om, at en særlig betoning af kristendomskundskab ikke så gerne skulle betyde en underkendelse af andre fag, andre sider af skolens liv. Jeg har bemærket, at det ærede medlem hr. Hvidberg i sin Frijsenborgtale omtalte husgerning som „frikadellesløjd“.

Vedrørende købstadskolen opstilles i forslaget til folketingsbeslutning forskellige punkter. Det hedder i punkt 2, at det i grundskolen tilegnede pensum i dansk, regning og skrivning skal fastholdes og uddybes yderligere i hovedskolen. Er det ikke noget helt selvfølgeligt? Er det ikke lige så selvfølgeligt, som at rødspætterne bliver større og større, efterhånden som de vokser? Hvorfor skal børnene fortsætte med dansk og regning i 6. og 7. klasse, hvis ikke det er for at lære noget mere og lære det grundigere?

Det kræves dernæst under punkt 3, at der i hovedskolen skal gives undervisning i begyndelsesgrundene i mindst ét fremmed sprog. Det er imødekømt i mit lovforslag. I øvrigt mener jeg, at det stillede krav er lidt for slapt og for utilstrækkeligt. Hverken fysik eller matematik omtales.

Punkt 4 er meget uklart formuleret, men meningen må vel være, at de to første klasser i hovedskolen og de to første klasser i mellemskolen skal ligge så nær ved hinanden, at børnene umiddelbart på dag og time kan overføres fra en klasse i den ene skoletype til den nøjagtig tilsvarende klasse i den anden skoletype. Det forudsætter, at der for begge linjer inden for de to første klasser, altså 6. og 7. skoleår, arbejdes med omtrent ens pensum. Det vil atter sige, at de ærede forslagsstilleres forslag på dette punkt kun i formen adskiller sig fra Askovudvalgets. Hvorfor skal børnene i øvrigt nødvendigvis deles i klasser også på 6. trin, når de når som helst i øvrigt kan overflyttes fra den ene klasse til den anden? Der ligger heri, synes jeg, en tydelig indrømmelse til den 7-årige enhedsskole. Endvidere foreslås det, at elever fra slutningen

af 3. hovedskoleklasse, altså 8. skoleår, skal kunne rykke ned i begyndelsen af 3. mellemskoleklasse. Ja men hvorfor skal de det, når de ved slutningen af det 7. skoleår uden videre kan overføres til parallelklassen? Det er jo tænkeligt, at der bag de næsten sammenfaldende klassetyper i 1. og 2. klasse i henholdsvis hoved- og mellemskolen er gemt en interessant pædagogik. Hvis de ærede forslagsstilleres ordfører kunne fortælle noget nærmere om det, ville det være interessant at høre.

Under punkt 5 foreslås det, at elever fra 7. skoleklasse kan overgå til et 3-årigt præliminærkursus. Tanken herom blev realiseret gennem mit cirkulære af 19. januar i år og er optaget i mit lovforslag. Jeg forstår kun ikke, hvorfor de ærede forslagsstillere vil opretholde kravet om præliminærkursus i stedet for som i mit forslag at gå over til en reel realskole, fælles for by og land.

Under punkt 6 stilles det krav, at klassekvotienten og lærernes timetal i hovedskolen skal ansættes således, at denne sikres en med andre skoleformer fuldt ud ligeberettiget stilling i undervisningen. Jeg ved ikke, hvad der menes med „andre skoleformer“. Hvis man tænker på gymnasiet, vil det betyde en betydelig sænkning af lærernes timetal. Hvis der kun tænkes på ligestilling mellem lærere på lige klassetrin, er jeg enig med de ærede forslagsstillere; mit lovforslag går ind for en sådan ordning. Dog er det måske berettiget at stille et tillægsspørgsmål her. Har de ærede forslagsstillere tænkt sig at ændre den almindelige klassekvotient, sådan som jeg har foreslået, til et lavere tal? Elevtal og timetal bør ned, sagde det ærede medlem hr. Hvidberg på Frijsenborgmødet. Det kan i så fald betyde en millionudgift og bør da inddrages i de økonomiske overvejelser.

Undervisningen skal, hedder det dernæst, tilrettelægges således, at den, uden at være erhvervspræget, tager sigte på at gøre de unge til aktive medlemmer af samfundet. Det er et af hovedpunkterne i mit lovforslag.

[Undervisningsministeren.]

slag. Jeg har bestræbt mig på i mit forslag at sammenkoble folkeskolens afgangsklasser med de efterfølgende erhvervsskoler og har fået etableret erhvervenes skoleudvalg som et værdifuldt rådgivende organ på disse områder.

Næste hovedafsnit i forslaget til folketingsbeslutning handler om landsbyskolen, og det hedder lidt svagt under punkt 1, at folkeskolen i landdistrikterne skal udbygges efter folkeskoleloven af 18. maj 1937 med henblik på det 8. skoleår. Det er efter min mening ikke en tilstrækkelig effektiv eller dybtgående bestemmelse. Mit forslag går videre, idet det gennem en række praktiske foranstaltninger søger at fremme det 8. skoleår yderligere.

Under punkt 2 tillades det flere kommuner i fællesskab at oprette en 8. klasse. Det er ligeledes en svag affattelse. Allerede nu kan kommunerne gøre noget sådant, og i mit lovforslag indtager centraliseringsbestrebelsene en stærkt fremtrædende plads.

I punkt 3 i dette afsnit får jeg et stilfærdigt håndtryk og en tak for gennemførelsen af den kgl. anordning af 19. januar 1956, og jeg kvitterer med tak. Dog mener jeg, at det vil være urimeligt under en nyordning at opretholde en skoletype som præliminærkursus; der må dog være tale om en reel realskole. Det er, hvad befolkningen ønsker.

Jeg kan altså tiltræde de her nævnte punkter med de givne reservationer og med den bemærkning, at de allerede er imødekommet i mit lovforslag. Det er vist sjældent, at så mange ønsker så hurtigt har fundet deres opfyldelse.

Jeg er enig med forslagsstillerne om, at der bør gives eleverne et afgangsbrev. Prøvens karakter er ikke nærmere defineret, så det er vanskeligt at sige noget, før definitionen er givet.

På enkelte punkter må jeg være uenig med de ærede forslagsstillere. Det hedder således i spidsen for forslaget, afsnit I, punkt 1:

„Folkeskolen i købstæderne består af 5 grundskoleklasser og en 3-årig hovedskole.“

Det vil sige, at mellemskolen på ny smides ud af folkeskolen. Det finder jeg urimeligt.

Ved loven af 1937 blev mellemskolen en integrerende del af folkeskolen. Det var et stort fremskridt, og jeg finder det urimeligt at føre udviklingen tilbage til tiden før 1937 eller rettere tilbage til 1903.

Et andet forslag er af en noget mærkelig karakter. Det foreslås i afsnit I, punkt 6 a, at gøre det 8. skoleår obligatorisk, men kun for købstæderne, såfremt de enkeltvis beslutter sig til det, ikke for landsbyerne, og denne halvobligatoriske ordning er ved nærmere øjesyn både perforeret og klausuleret. Den er perforeret, fordi de stedlige skolemyndigheder kan give dispensation, dersom eleverne viser uegnethed for videre skolegang. „Uegnethed“ er et meget vidt begreb og vil stille administrationen over for store vanskeligheder. Den er endvidere klausuleret, idet det givne konservative tilbud er afhængigt af, at den 4-årige mellemskole opretholdes. Denne klausul er et nej til såvel midterlinjeforslaget som det sidst fremsatte lovforslag — for slet ikke at tale om de forslag, der i sidste samling blev fremsat af partiet venstre og det radikale venstre. Kan det tænkes, at et flertal i en kommunalbestyrelse gennemfører en perforeret, obligatorisk ordning med uklare undtagelsesbestemmelser, når det vides, at medlemmer af partiet venstre f. eks. vil stemme imod? Vil en kommunalbestyrelse gå ind i en sådan politisk strid som et pionerarbejde for et obligatorisk 8. skoleår? Det er muligt, men det er i sandhed også muligt, at forslag i den retning vil kompromittere tanken om det 8. skoleår.

Der er jo sket en påfaldende ændring i den konservative politik med hensyn til det 8. skoleår. Det var ikke muligt i sidste folketingsår, end ikke i et folketingsunderudvalg, der alene sigtede mod denne sag, at få besked om partiets stilling. Det er betydningsfuldt, at der nu efter 1½ års forløb, altså efter meget grundige overvejelser, er fremsat et forslag til beslutning med principiel tilslutning til tanken om et obligatorisk 8. skoleår. Når dette forslag én gang er fremsat, vil det utvivlsomt vise sig, at det vil fastholde sin plads i fremtidens skolepolitik.

I øvrigt står det mig ikke klart, om de ærede forslagsstillere tænker sig det 8. skoleår indført straks eller om et par år. I så fald hvornår? Eller om de som i det med

[Undervisningsministeren.]

lærerorganisationernes støtte udarbejdede forslag tænker sig, at det først skal virkeliggøres om en halv snes år.

Endelig foreslås det i forslaget til folketingsbeslutning afsnit II, punkt 4, at undervisningsministeriet skal nedsætte et udvalg til at varetage oprettelsen af nye præliminærkursus. Vil det være en heldig ordning? De ærede forslagsstillere ønsker indført en vis ordnende kontrol med nye kursus' oprettelse, altså en kontrol med kommunalbestyrelsernes beslutning. Borgerne skal ikke frit kunne ordne en eksamensoverbygning. Der skal tages hensyn til geografiske forhold; hvis en kommunal skole kommer til at ligge for tæt ved en privat skole eller omvendt, skal den kunne forbydes oprettet. Jeg må ærligt tilstå, at jeg ikke har sympati for sådant regereri over for kommunerne og forældrekredsene. Man bør ikke kunne forhindre en fri forældrekreds i at oprette sin egen private skole, og lige så lidt bør man sætte spærrebom for de ønsker, en kommunes borgere har i retning af at gøre undervisningen for deres børn så god som muligt. Jeg føler mig overbevist om, at de kommunale hovedorganisationer vil være af samme opfattelse.

Resten af forslaget er, så vidt jeg kan se, en elementær tilstandsbeskrivelse. Man går bl. a. ind for opretholdelse af det 3-årige gymnasium. Jeg kunne ønske, det blev 4-årigt. Et enkelt punkt har overhovedet ikke relation til skolen, men til universiteter og højere læreanstalter. Her ønskes der ubetinget adgangsfrihed for enhver, som har bestået studentereksamen. Det er en særdeles tiltalende tanke, der ligger i naturlig forlængelse af de demokratiseringsbestrebelse, som jeg har gjort mig til talsmand for. Men det er ikke nogen billig historie, det er kostbart at udvide den polytekniske læreanstalt til måske det dobbelte, at bygge nye tandlægehøjskoler o. s. v. Hvis dette punkts fire linjer skal inddækkes med virkelighed, vil det formentlig koste 100 mill. kr. I hvert fald er de mange økonomiske betæneligheder, som de konservative hidtil har næret over for skoleforslag, i sammenligning hermed for intet at regne.

Den del af forslaget, der kræver lovændringer, udgør ikke 10 linjer tilsammen,

kan for så vidt stå på bagsiden af et brev-kort, men denne del stiller ikke desto mindre krav om særdeles dybtgående ændringer af den nugældende lov. Det konservative folkeparti er altså trådt ind i kredsen af forslagsstillende partier; dette markerer en stærk forandring i forhold til partiets hidtidige politik. For et år siden gik den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Hvidberg, skarpt imod enhver ændring af loven, og så sent som på Frijsenborgmødet i september i år blev dette synspunkt gentaget og fastholdt: ingen ændring af loven, og det var ikke mindst under indtryk af dette mødes udtalelser, jeg udarbejdede de lovforslag, der i dag er til behandling. Der er altså sket noget.

Når et parti ønsker ministeriets bistand til udarbejdelse af et lovforslag, er der forskellige veje at gå. Et parti kan anmode ministeriet om teknisk bistand, og det er sket i et par tilfælde i tilknytning til de skolelovsforslag, der blev fremsat i sidste folketingsår. Man kan også anmode om personlig, sagkyndig bistand. Da det konservative folkeparti sidste efterår anmodede mig om at få undervisningsinspektør Hans Jørgen Hansen til hjælp i arbejdet, gav jeg øjeblikkelig tilslutning. I dette tilfælde er det en anden vej, der betrædes. De konservative forslagsstillere, der nu ønsker loven ændret, giver tilsyneladende afkald på selv at udforme lovforslag og viser mig den tillid — og jeg kan vel tilføje den ære — at anmode mig om at udarbejde dem. Det er lige ved at være mere ære, end der kan tilkomme mig.

Som det fremgår af min redegørelse, ville det imidlertid være ønskeligt, om der på de afgørende punkter kunne gives nærmere, konkrete oplysninger. Nogen let opgave er det jo ikke at føre pennen for andre. Den tiltrængte nærmere redegørelse kan vel gives inden for rammerne af det folketingsudvalg, der velsagtens skal nedsættes. Jeg ville sætte pris på, om dette udvalg blev identisk med udvalget angående skolelovsforslagene. Her vil de i de ærede forslagsstilleres forslag til folketingsbeslutning fremsatte synspunkter da kunne indgå i overvejelserne.

Horn: De af undervisningsministeren fremsatte forslag til lov om ændringer af

[Horn.]

lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler er jo et produkt af de fortsatte forhandlinger, som fandt sted i det udvalg, der i forrige samling beskæftigede sig med det såkaldte midterlinjeforslag til ændringer i den bestående skolestruktur, et forslag, som ikke nåede at blive færdigbehandlet af forskellige grunde, som jeg om et øjeblik skal vende tilbage til. Jeg skal derfor afstå fra at komme ind på folkeskolens målsætning, som jeg tilkendegav vor stilling til i fjor ved forhandlingerne om midterlinjeforslaget, og nøjes med at henvise til de udtalelser, jeg dengang fremsatte; de står i Folketingstidende 1955-56, sp. 582. Jeg vil dog gerne resumere vort grundsyn på selve skolens arbejde.

Vi anerkender den formålsparagraf, som indeholdes i den gældende skolelov; men udviklingen har jo medført — som jeg i fjor påpegede — at vi vel nok må give den et noget videre perspektiv. Vi mener, at den seneste tid taler sit tydelige sprog om kravet til opdragelse til frie, selvstændige mennesker, mennesker, som lærer at respektere andre menneskers meninger, lærer at forstå samarbejdets og tolerancens kunst. Det er livsværdier, som vi alle må kunne samles om at søge styrket, og det gøres bedst ved at begynde allerede i folkeskolen, som jo er fundamentet for hele vor kultur, som den højtærede undervisningsminister udtrykte det i sin fremsættelsestale i tirsdags.

Vi mener ikke, den bestående skoleordning giver de bedste muligheder for en sådan opdragelse, og det samme er der givet udtryk for i den skoledebat, som føres i de andre nordiske lande på lige så bred basis og med lige så stor interesse som den, der finder sted her i landet. Hertil kommer så alle de uheldige forhold for børn og hjem og skole, som knytter sig til den gaffeldelte skole og det eksamensovermod, som er forbundet med dette system, noget, som vi i høj grad diskuterede, da midterlinjeforslaget og det af venstre fremsatte lovforslag var til behandling i tinget i fjor. Alle såvel her i salen som uden for salen ved jo, at det er et problem, som det i hver eneste kommune ligger mange, mange forældre og skolefolk på sinde at få klaret. Det er et problem, som

man allerede forudså ville opstå, da man i sin tid gennemførte 1937-loven.

At den ordning, vi har, ikke er god, erkendes praktisk talt fra alle sider, bortset fra dele af det konservative folkeparti og dele af lærerkredsene. Men flertallet af lærerne og deres organisationer har ved den fællesbetænkning af 1952, som lærerorganisationerne afgav, tilkendegivet, at de ønskede en ændring af de bestående forhold. På Danmarks Lærerforenings repræsentantskabsmøde i oktober 1955 udtrykte formanden i sin beretning dette synspunkt på følgende måde ifølge det referat, der er at læse i Folkeskolen nr. 43, 1955. Formanden gennemgår de forskellige synspunkter, der ligger til grund for det strukturforslag, der da var fremsat, og han slutter med at sige — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„For mig ligger det således, at midt i alt det uklare i den foreliggende situation er der ét klart punkt: den nuværende skolestruktur vil ikke blive bestående uændret.“

Det er jo et ganske klart standpunkt, og så vidt man kan se af referaterne, deles dette synspunkt af den repræsentative forsamling, som overværede det pågældende repræsentantskabsmøde.

Så langt tror jeg vi er enige, og jeg skal ikke lægge skjul på, at vort parti havde håbet, det havde været muligt at samle et flertal her i tinget om det midterlinjeforslag, som lærerorganisationerne havde givet deres tilslutning til. Under udvalgsarbejdet viste det sig imidlertid ret snart, at en gennemførelse af det 8. skoleår, som var en af forudsætningerne for lærerorganisationernes tilslutning og vort principielle ønske, ikke havde nogen mulighed for at samle flertal i udvalget. Det blev drøftet gentagne gange, der blev argumenteret for og imod, men såvel fra det radikale venstres som fra partiet venstres repræsentanter i udvalget blev det klart tilkendegivet, at de ikke ville være med, medens man fra konservativ side de første fire måneder af udvalgsarbejdet talte på knapperne. Vi ved jo fra udtalelser af det ærede medlem hr. Poul Sørensen ved Købstadforeningens årsmøde i Odense i fjor, at der er delte meninger i det konservative folkeparti. Vi ved også, at det ærede medlem bakkede ud af nogle udtalelser, han

[Horn.]

fremstattede ved den lejlighed; jeg har nærmest opfattelsen af, at han blev bange for sine egne udtalelser. Vi har således hele tiden været klar over, at der var disse delte meninger i det konservative folkeparti, og jeg går vist ikke nogen for nær, når jeg siger, at vi egentlig har den opfattelse, at vi under udvalgets møder nærmest blev holdt hen med snak fra konservativ side i den sidste periode, indtil vi så i det underudvalg, som blev nedsat, langt om længe fik de konservative udvalgsmedlemmer til at tilkendegive, at forslaget ikke kunne gennemføres, det var ikke afklaret, det blev alt for dyrt o. s. v. Vi forstår nu, at disse vanskeligheder i mellemtiden er blevet overvundet.

Lærerorganisationerne mødte op i udvalget dengang — fra Gymnasieskolernes Lærerforening kom man endog to gange — og jeg synes, at de argumenter, som organisationernes repræsentanter fremsatte ved de pågældende lejligheder, var særdeles vægtige, men alligevel gjorde de intet indtryk, hverken på den ene eller den anden part. Vi stod faktisk alene med midterlinjeforslaget sammen med lærerorganisationerne, og lærerorganisationerne kunne på dette tidspunkt ikke være i tvivl om, at der derefter var opstået en helt ny situation. Alle de anstrengelser, vi havde gjort os for at søge at få blot et beskedent flertal for midterlinjeforslaget, var altså spildt. Den højtærede undervisningsminister sparede ingen anstrengelser for at søge at få tilslutning til forslaget, men det var som sagt ugørligt.

Herefter forelå der faktisk kun to muligheder, enten helt at opgive at gøre noget ved skoleforholdene her i landet eller — hvad der dog var det mest nærliggende, når der i folketinget og i lærerorganisationerne var flertal for den opfattelse, at den nuværende struktur ikke duede — at forsøge at forhandle sig frem til et andet grundlag. Det var det, der skete ved de forhandlinger, som fortsattes mellem de tre partier, det radikale venstre, partiet venstre og socialdemokratiet, hvor vi på grundlag af de tre forslag, der forelå, altså midterlinjeforslaget, Askovudvalgets forslag og venstres lovforslag, forsøgte at drøfte os til

rette om at skabe et nyt grundlag for en ændring af de bestående skoleforhold.

I de følgende tre måneder har disse tre grupper arbejdet med sagen, og resultatet foreligger nu i form af de lovforslag, som den højtærede undervisningsminister har fremsat. Et sådant udfald af forhandlingerne om en sag er jo ikke ukendt. Der har gentagne gange været lignende situationer i det høje ting, hvor man har måttet gribe en sag an på en anden måde for at nå et resultat — hvis man da vel at mærke ville nå et resultat. Jeg skal i øvrigt ikke komme nærmere ind på disse forhandlinger; de er til dels blevet omtalt i ministerens fremsættelsestale forleden dag.

Jeg vil dog gerne hæfte mig ved nogle udtalelser og synspunkter, der er fremsat af lærerorganisationerne i den seneste tid, idet jeg må mene, at det i nogen grad må bero på misforståelser, når man har givet udtryk for sådanne synspunkter. Jeg har bemærket, at de tre lærerorganisationer ved deres seneste hovedbestyrelsesmøde har udtrykt deres utilfredshed med, at midterlinjeforslaget ikke kunne samle et flertal, en utilfredshed, som vi for vort vedkommende deler fuldt og helt. Derimod kan jeg ikke anerkende organisationernes udtalelse om, at der skulle laves et skoleforslag uden om organisationerne, og jeg vil gerne med den højtærede formands tilfaldelse citere et par udtalelser fra Folkeskolen, Danmarks Lærerforenings blad, hvor disse synspunkter kommer frem. Det første citat er fra en leder i Folkeskolens nr. 45, 1956, som omtaler Danmarks Lærerforenings stilling — det sker i forbindelse med den resolution, som foreningen har ladet omdele til medlemmerne. Det hedder heri angående spørgsmålet om, hvorvidt lærerorganisationerne var tilsidesat:

„...derfor er det uheldigt, at den“

— „den“ er altså skoleloven —

„kommer til verden som et politisk hastværksarbejde forberedt i et fortroligt politisk udvalg uden medvirken af de ansvarlige lærerorganisationer.“

Det samme synspunkt var fremme ved gymnasielærernes repræsentantskabsmøde, og det er også kommet til udtryk i Realskoleforeningens formands beretning — alle var vel fuldstændig klar over, at det måtte

[Horn.]

det gøre. Formanden udtalte ifølge Folkeskolens nr. 43, 1956, hvor han taler om skolestrukturen:

„Det er en hård behandling, hvis man“ — med „man“ menes folketinget —

„ville gennemføre en skoleordning uden om lærernes repræsentanter.“

Og hans sidste bemærkning lød sådan:

„Det er bittert at skulle skubbes til side med et: alt afgøres i folketinget.“

Jeg synes ikke, at disse betragtninger rigtig passer til den rent faktiske situation. Lad være, at man ikke er tilfreds, og jeg kan også forstå, at Danmarks Lærerforening har fremsat den resolution, som jeg før omtalte, og som er vedtaget på dens hovedbestyrelsesmøde. Dermed har man jo i nogen grad også kunnet vaske sine hænder. Men at lærerorganisationerne skulle holdes udenfor, som det fremgår af de to citater, jeg her har bragt, er jo ikke rigtigt. Jeg vil da gå ud fra, at alle tre organisationer vil komme til det folketingsudvalg, som vil blive nedsat, og argumentere for deres synspunkter med hensyn til de forslag, som nu foreligger. Der er jo mulighed for overvejelser inden for udvalget af enhver fornuftig betragtning, der måtte komme frem; sådan har det altid været i det høje ting.

Den situation er jo opstået gentagne gange, at man inden for organisationer ikke har kunnet få, hvad man ønskede, selv om man i et udvalg eller i en kommission har givet sin tilslutning til et eller andet. Mange er de, der er rejst ind til dette hus for at gøre deres synspunkter gældende over for det udvalg eller den minister, som beskæftigede sig med den sag, der nu havde særlig interesse for dem, og jeg går ud fra, at ingen af lærerorganisationerne har ønske om, at vi skal ændre på dette parlamentariske forhold. Demokratietets forudsætning må nu engang være, at hvis ikke parterne kan tale sig til rette om tingene, må det klares her i folketinget. Dermed være ikke sagt, at vi er meget klogere end andre, og at derefter har alle sig at rette. Men tingene må nu engang have deres afgørelse, og for denne sags vedkommende må den altså træffes her, men først efter at alle har haft lejlighed til at udtale sig. Ingen meninger og synspunk-

ter bliver tilsidesat eller er blevet tilsidesat, og det gælder også for lærerorganisationernes vedkommende, at ingen synspunkter er blevet eller vil blive tilsidesat ved det, der er sket indtil nu.

Helt fremmed for det, der nu er sket: at de tre forslag, som forelå i fjor, har kunnet samle tre partier, kan Danmarks Lærerforening ikke være; også de forhandlinger, der fandt sted i fjor, viste, at man ikke stod ganske fremmed over for, at noget sådant kunne ske. Bl. a. er der af Danmarks Lærerforenings repræsentantskab i september i fjor — jeg beder om tilladelse til endnu et kort citat — givet udtryk for, hvorledes det kunne tænkes at forme sig, hvis folketinget ikke bøjede sig for det forslag, som den højtærede minister og organisationerne var blevet enige om. Det kom til udtryk i formandens beretning, som er refereret i Folkeskolen nr. 42, 1955, på følgende måde, hvor der tales om de forskellige forslag:

„Askovudvalgets og venstres forslag, der jo nok principielt afviger fra ministerens forslag, men som alligevel indeholder en lang række enkeltbestemmelser, der ligger meget nær op ad ministerens forslag og navnlig for landsbyskolens vedkommende meget let kunne indarbejdes deri . . .“.

Det er jo ikke anderledes, end at man i Danmarks Lærerforening udmærket så, at sådanne muligheder var til stede. At det så var muligheder, som man måske ikke følte sig tiltalt af, er en sag for sig.

Når det alligevel er gået sådan, som tilfældet er, hænger det sammen med det muliges kunst, som vi jo her i dette hus ofte må drage lære af. Lærerorganisationerne vil sikkert erindre, at vi fra vor side i fjor gjorde os til talsmænd for, at vi nødig skulle lave en skoleordning, som ikke lærerorganisationerne stod bag ved, som de ikke kunne acceptere. Vi må erkende, at det er lærerorganisationernes medlemmer, der skal arbejde i skolen; de skal dels have et arbejdsresultat frem, dels skal de — og helst — have arbejdsglæde, ellers er der ikke så forfærdeligt meget ved at have med det at gøre. Derfor er det rimeligt og naturligt, at lærerorganisationerne kommer til at stå bag ordningen, så vidt det er gør ligt, og accepterer og forsøger at medvirke til, at det resultat, man når frem til, også

[Horn.]

anvendes efter sin hensigt, når det skal føres ud i praksis.

Jeg kan ikke se, hvorfor lærerne ikke skulle kunne både få arbejdsglæde og opnå et arbejdsresultat på grundlag af de lovforslag, som nu foreligger, og som anviser en struktur, der med stort held anvendes også i Norge. Det kommende udvalg vil sikkert få rig lejlighed til at diskutere tingene og vil vel også få besøg, håber jeg, af lærerorganisationerne, for at disse kan gøre deres synspunkter gældende. Derfor gør jeg mig også indtil videre mine bedste forhåbninger om, at vi skal kunne nå en ordening, som også kan accepteres af lærerne, og som kan blive til nytte og gavn for vort land.

Jeg har haft den fornøjelse og ære at være formand for udvalgene vedrørende to betydelige skolelove, som er gennemført i de seneste år, tilsynsloven og seminarie-loven, og selv om organisationerne ikke dér fik alle deres ønsker opfyldt, nåede man dog et resultat, som vi alle sammen kunne stå bag ved og søge at udnytte på den bedst mulige måde. Vi ved jo udmærket, at der findes store, store kredse inden for Danmarks Lærerforening, som ser med glæde på det, der nu er sket, hellere end midterlinjeforslaget. Jeg skal ikke forsøge at spille på, hvem der er rebeller inden for Danmarks Lærerforenings hovedbestyrelse, og jeg skal være den sidste til at påkalde rebellerne som argument for vore synspunkter, men jeg mener alligevel, at de synspunkter, som har været gjort gældende i Danmarks Lærerforenings organ, Folkeskolen, viser, at betydelige kredse gerne ser, at den udelte skole strækker sig noget længere op på alderstrinnene.

Ja, disse bemærkninger har jeg gerne ville gøre, og de må gerne opfattes som en appel til lærerne og lærerorganisationerne om, at vi, som har med dette at gøre i og uden for tinget, nu søger at samles om et fornuftigt arbejde.

Dernæst vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om selve lovforslaget om folkeskolen. Det skal kun være i hovedtrækkene, da ministeren i sin fremsættelsestale forleden fyldigt refererede, hvordan forslagene vil virke, og der i den tale, ministeren lige har holdt, også fremkom en række synspunkter, som dækker det, vi håber at nå frem til.

Hovedpunkterne i det lovforslag, der nu er fremsat, og som — det vil jeg gerne gentage — er et produkt af de forhandlinger, der startedes i fjor, er for det første, at de børn, som ikke skal gå læsevejen, får bedre muligheder, end de har i dag, og efter min formening de samme muligheder, som de ville have fået efter midterlinjeforslaget. Vi ved jo, at den eksamensfri mellemskole svævede noget i luften, og jeg vil gerne sige det, som jeg sagde det i fjor: vi tror ikke, der er nogen mulighed for at give den en sådan oppudsning, at den kan tilfredsstille det behov, der er. Endvidere bliver det 8. skoleår indført med ekstra støtte fra staten dels til enkelte kommuner, dels til kommuner, som ved skoleforbund opretter et 8. år eller en realafdeling.

Jeg mener egentlig, at denne bestemmelse er af meget stor værdi. Hvis man, hvad det 8. skoleår angår, sammenligner det konservative forslag til beslutning, midterlinjeforslaget og det lovforslag, der nu foreligger, vil jeg mene, at det, der nu foreligger, er det, der hurtigst og mest gnidningsløst skaffer os et 8. skoleår. Der er ingen tvivl om, at det, at kommunerne får en tilskyndelse til at oprette et 8. skoleår, i høj grad vil virke ude omkring i kommunerne.

Endvidere indeholder lovforslaget det, som var et af principperne i lovforslaget i fjor: en betydelig afsvækkelse af hele eksamenspresset ved, at eksamen lægges op i en mere moden alder. På samme måde som efter forslaget i fjor bliver der altså mulighed for at få et afgangsbrev fra hovedskolen, en ting, vi tillægger ikke ringe betydning. Det har allerede i flere år under den bestående ordening vist sig at være ønskeligt at få et sådant bevis, og i det, vi tænker at nå frem til, skulle det få betydning for dem, der skal gå over til andre skoleformer — fagskoler, ungdomsskoler, hvad det nu måtte være — når de senere skal placere sig i erhvervslivet.

Efter lovforslaget holdes børnene sammen til og med det 6. år, hvorefter de linjedes. I det 6. år bliver der givet undervisning i engelsk for de børn, som har mulighed for at få nytte af at lære engelsk. Det anser vi for at være et stort, stort fremskridt. Tidspunktet for, hvornår børnene skal begynde at lære det, navnlig de

[Horn.]

børn, der har lidt tungt ved det, er et problem, som også optager den norske skole og i særdeleshed skolevæsenet i Oslo, og der foregår i Oslo i denne tid betydelige undersøgelser og forsøg på at finde frem til den bedst mulige ordning. Vi vil vel også komme ud for, at vi må arbejde os frem til et bestemt system, men med de frie retningslinjer, der er givet, og med den tolerance, hvormed ministeriet hidtil har praktiseret undervisningen, og med den indstilling, som ministeren har med hensyn til metodefriheden, vil Danmarks lærere her få en udmærket mulighed for at vise, hvad de formår.

Fra og med 7. klasse bliver der altså linjedeling, således at de læsebegavede kan gå i én retning og de andre i en anden retning. Her kommer denne nydannelse til, som ministeren fremhævede i sin fremsættelsestale, at man vil forsøge gennem de forskellige fagministerier at få nærmere kontakt med andre skoleformer, og således at disse skoleformer får kontakt med erhvervslivet i det hele taget, så at de børn, der søger disse skoleformer, som ikke sigter mod en realeksamen, kan opnå visse fordele eller en bedre og mere naturlig kontakt med erhvervslivet. Vi har også set, at dette problem har optaget ikke alene skolerne, men også i høj grad erhvervslivet. I de sidste måneder har både fagpressen og dagspressen beskæftiget sig meget med dette. Det er en af de ting, vi venter os en hel del af. Der er allerede gjort en del forsøg i beskedent format, men der kan ske betydelige fremskridt på dette område.

Jeg skal gerne vedgå, at der kan peges på et svagt punkt. Det er dér, hvor det 7. år kommer til at hænge lidt alene, men det er da bedre, at det kun er 1 år end som nu 2—3 år, der er svævende. Jeg vil som sagt tro, at selve denne ordning med et sådant 7. år — hvis man vælger den bestemte form — kan komme til at stå lidt svagt, men jeg tror, at det i høj grad vil medføre, at både lærerkredse og forældre vil ønske at få det 8. skoleår kædet på. Heri ligger der, foruden i bestemmelsen om et større statstilskud, et betydeligt pres for at fremskynde det 8. skoleårs indførelse. Med det nye i lovforslaget, denne støtte til kommunerne

til indretning af et 8. skoleår, tror jeg man når et betydeligt skridt frem.

Det er jo en realitet, at det efter lovforslaget endvidere bliver sådan, at ethvert barn vil få mulighed for undervisning ud over det 7. skoleår. I øjeblikket er det sådan, at kun eksamensskolebørn har denne ret, efter at vi har fået den vederlagsfri undervisning, medens de børn, der ikke skal i eksamensskolen, er ladt i stikken. Som lovforslaget nu er affattet, bliver der altså selv i den kommune, hvor man ikke har en fortsat undervisning i et 8. skoleår, eller hvor man ikke har mulighed for at lave et skoleforbund fra det 8. år, alligevel en tredje mulighed, nemlig at et barn, hvis det ønsker at komme i en sådan skole i en 8. klasse eller, hvis dette ikke er muligt, på en efter- eller ungdomsskole i 5 måneder, kan komme det; så må kommunen sørge for, at barnet får dette kursus uden omkostninger. Jeg mener, det er et betydeligt fremskridt for alle de børn, som ikke har kunnet gå eksamensskolevejen.

Jeg ved godt, at man kan sige: ja men der er jo en lille brist ved hele denne ordning, og det er, at der er enkelte tilfælde, hvor forældre ikke har mulighed for at få deres børn anbragt i en kommunal realskole, enten det nu er en rent kommunal skole eller en skoleforbundsskole. Til gengæld har de mulighed for at få barnet anbragt i en privat realskole, men efter hvad jeg har fået forklaret landet rundt, siger kommunerne nej; de vil ikke, i hvert fald ikke alle, betale for at have børnene anbragt i en privat realskole, og det er et uheldigt forhold. Jeg vil dog tro, at det er noget, vi ved en eller anden lejlighed kan tale med den højtærede minister om, således at vi sikrer, at alle børn, også de enkelte, der bliver holdt udenfor, får en mulighed.

Efter denne ordning vil jeg anse det for muligt at få en særdeles god undervisning tilrettelagt. Jeg har godt lagt mærke til, at formanden for Danmarks Realskolelærerforening i sin beretning på organisationens årlige repræsentantskabsmøde for nylig havde sine tvivl — jeg beder om tilladelse til et kort citat. Ifølge referatet i Folkeskolen nr. 43, 1956, udtrykker han sig således:

„ . . . hvor man kun kan forvente som det sikre, at begavelserne sinkes.“

[Horn.]

Altså, ved at indføre den ordning, der her er tale om, og løfte det udelte noget længere op skulle alle begavelserne blive sinket. Jeg tvivler på, at denne vurdering er rigtig. Jeg vil ikke sige, at denne tale lyder, som når de ræve snakker for de gæs, men jeg tror ikke, den holder.

Vi anser det for særdeles forstandigt, at eksamen først skal aflægges efter 10 års skolegang, og at den begrænses. Ligeledes anser vi, som jeg før sagde, afgangsbvisordningen for særdeles hensigtsmæssig. Jeg er ikke i tvivl om, at dette, at afgangsbvis skal gives såvel for hovedskolen som for realskolen også efter de nye planer, vil kunne blive en særdeles god og vejledende ordning både for de unge og for de arbejdsgivere, som skal modtage dem.

Endvidere kommer land og by nu til at ligge på samme linje, og det tillægger vi overmåde stor betydning. Således som forslaget nu er formet, anser vi det for en betydelig gevinst, at den enkelte nu selv kan vælge sin form inden for de tre muligheder, der gives. Det almindelige for landsbyerne må vel nok skønnes at blive den 7-årige hovedskole og bygget oven på den en 3-årig realskole, således som det allerede er anvist i cirkulæret af 19. januar i år, og som mange kommuner har set hen til som en løsning for at fastholde børnene i landsbyen eller i det skoleforbund, som flere landsbyer måtte have samlet sig om. For byerne må det vel nok skønnes, at det bliver den 8-årige hovedskole suppleret med den 4-årige realskole og et 4-årigt gymnasium bygget ovenpå, der bliver reglen. Jeg anser det ligesom den højtærede minister for heldigt, at realskolen får en stærkere tilknytning til den almindelige folkeskole.

Vi tror, at det er muligt at opbygge undervisningsplanen for disse forskellige former således, at eleverne kan gå ud af såvel realskolen som gymnasiet med den samme gode udrustning som nu og tillige have medvirket til at trække deres kammerater i hovedskolen et tag højere op.

Jeg deler de synspunkter, som den norske undervisningsminister fremsatte engang i vinter i en vægtig tale, som har været diskutert meget i Norge, og hvori han gav udtryk for, at man i Norge i høj grad måtte lægge vægt på, at de mere middelbegavede fik en løftning, ud fra den betragtning, at det norske folk i høj grad har brug for at skabe sig en større kunnen, så det kan blive mere konkurrencedygtigt. Jeg mener, at det synspunkt fuldt og helt dækker også det behov, vi har.

Med denne generelle vurdering af de ministeren fremsatte lovforslag kan jeg anbefale forslagene til en hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Kommunerne og amtskommunerne venter med længsel på en afklaring, og både forældre og lærere har stor interesse i at få en ordning, så vi kan få ro om skolen nogle år. Om det kan blive 30-40 år, som Folkeskolens redaktør ønskede i en leder i bladet for nylig, tvivler jeg om. I alt fald har vi ikke i de sidste 200 år her i Norden haft så lange perioder med ro om en skoleordning, og med den hastige udvikling er der heller ingen grund til at tro, at vi får så lang en periode i tiden, der kommer. Men hvis vi gennemfører disse forslag, har vi i alt fald mulighed for i en periode at få ro, og det trænger skolen i høj grad til.

En skole er jo et levende organ, hvor tidens og dens enkelte lærers initiativ må mødes i den bedst mulige udformning af behandlingen af det stof, den opvoksende slægt har behov for. I den rigtige skole gror nye tanker frem som spæde spirer hver dag, og når udviklingstrinnet er stort nok, må vante former igen i støbeskeen. De ældre lærere kan ryste på hovedet, og de unge kan få lov at brænde et par fantasifulde planer, men hverdagens liv uden for skolen stiller sine krav til os, og den har gjort det længe både i skolen og folketinget. Man kan stritte imod. Det gjorde den gamle latinskole så længe, at der kun var latter tilovers for den, da den omkom. Måtte vi lære heraf og nu skride til handling.

[Horn.]

Disse betragtninger om lovforslagene.

Endelig til slut en bemærkning om det forslag til folketingsbeslutning, der er fremsat af medlemmer af den konservative gruppe. Dette forslag er nu gennemgået af ministeren, og jeg kan ikke se rettere, end at alle de synspunkter, det indeholder, udmærket vil kunne fremføres i det udvalg, der kommer til at behandle de foreliggende lovforslag, og så kan vi drøfte tingene dér. Skulle jeg sige noget anerkendende om forslaget til folketingsbeslutning, måtte det være, at man har været så fiffig at vente så længe med at fremsætte det, at man var nogenlunde sikker på, at der ikke kunne etableres et 8. skoleår. Jeg tror, at Folkeskolens leder havde ret, da han fornylig skrev, at forslaget kom en postgang for sent.

Marius Buhl: Hovedhensigten med de foreliggende lovforslag er jo at gavne og fremhjelpe den almindelige folkeskole i byerne og på landet, d. v. s. i byerne væsentligst den såkaldte eksamensfri mellemskole og på landet den almindelige kommuneskole. Hensigten er ikke at gøre eksamensskolen bedre. Det er det ikke, fordi alle er enige om, at eksamensskolen som sådan er god i forvejen; der er ingen, der kritiserer den som eksamensskole betragtet.

Det ville selvfølgelig så være nærliggende at spørge: ja men hvorfor da ikke hjælp folkeskolen, men lade være at røre ved eksamensskolen? Det er jo det spørgsmål, som man har mødt både de foreliggende og venstres tidligere forslag med, og det er også det, der er hovedtanken i det foreliggende konservative forslag til folketingsbeslutning. Det var det letteste, og det var ganske sikkert også det mest populære, særlig i øjeblikket; hvordan så vinden blæser om et par års tid, kan man ikke vide, når man tager i betragtning, hvordan den var i færd med at blæse for to år siden. Men i dag var det det letteste og også det populære. Jeg tror bare ikke, at det kan lade sig gøre, og derfor kan jeg heller ikke gå ind for det konservative forslag. Jeg tror nemlig, at det er kommet dertil med den nuværende eksamensskole, at selv om den ikke har nogen gal, ikke har nogen egoistisk hensigt, griber den efter sin form ind i den alminde-

lige folkeskole på en sådan måde, at den svækker dennes arbejdsmuligheder.

Enhver ved jo, at den nuværende skoleordning deler børnene i 11-12 års alderen. Denne tidlige deling bidrager efter min mening til, at for mange uegnede kommer ind i eksamensskolen, fordi grundlaget for en sådan deling i en så tidlig alder er for svagt, for ringe. Man kan ikke have det overblik, der er nødvendigt for at kunne afgive et egentligt skøn. Jeg gad vide, om der er ret mange mellemskolefolk, der ikke kender eksempler på, hvordan det kan gå med elever, man får ind i 11 års alderen med en række blanke ug'er fra den afleverende kommuneskole — i og for sig på grundlag af en rigtig bedømmelse. Det er især den type af søde småpiger, som er så pertentlige, som forstår at skrive tallene lige under hinanden, sætte streg under og lægge sammen, forskubbe linealen og sætte to streger under facit; der er talt ganske nøjagtigt sammen. De kan på grund af deres flid og beægelighed lære at læse smukt, ja, næsten deklamere ved forældrebesøg på skolen. Det er alt sammen rørende, det er alt sammen skønt. Der er faktisk ikke nogen vej uden om at give dem et ug; det er fint. Men i løbet af to år, når problemerne melder sig, blot de små problemer i regning og andre steder, begynder det at svipse. Nu beder jeg de tilstedeværende damer ikke blive fornærmede, fordi jeg nævner småpigerne, men det gælder ikke så tit for drengenes vedkommende, fordi de er mere sjuskede med det samme; dem kan man bedre bedømme, de snyder ikke én så meget i så henseende. Det har enhver lærer været ude for, og jeg synes, det ville være ret tåbeligt at benægte, at sligt kan forekomme og også forekommer temmelig ofte.

Der er imidlertid også det, at forældrene ræsonnerer som så: ja, der er dog 2-3 år tilbage, før de i det hele taget kan komme ud af skolen, og får vi dem ind i mellemskolen, er det kun et ekstra år; vi tager chancen. Kan han eller hun ikke klare sig, kan de altid gå ud i konfirmationsalderen. Det betyder, at der bliver et meget stort frafald i konfirmationsalderen, mindst vel i de private skoler. Det hænger nok sammen med personlige årsager; den private skole står ligesom eleverne nærmere; men i alle

[Marius Buhl.]

skoleformer er der et ret stort frafald. Jeg skal ikke angive det i procent, det er vanskeligt, men procenten for frafaldet i konfirmationsalderen ligger ret højt.

Så kan man spørge: hvad gør det, at de kommer ind i mellemskolen og derefter falder fra, fordi de ikke kan klare sig? Enhver, som kender mellemskolens fagplan, vil indrømme, at det gør noget, hvis en elev bliver taget ud af 2. eller 3. mellem; det gør i høj grad noget. Jeg ved godt, at der er folk, der har fået sådanne elever, som siger: ja men de kan dog en smule sprog, er ret flinke i regning og dansk, så det gør ikke noget. Vi andre ved bedre. Vi ved, at planen er lagt sådan, at de slet ikke har arbejdet med Danmarkshistorien fra 1789 og til dato, og at de mangler meget i forskellige fag. Derfor er det højst uheldigt; det vil ingen benægte.

Hvis skønnet er galt, gør man både barnet og lærerne og forældrene en dårlig tjeneste. Enhver lærer har jo gang efter gang været ude for at have haft elever, om hvem der er skønnet galt, men vedkommende skulle trækkes igennem, og det var ikke morsomt, hverken for forældrene eller for barnet, ej heller for skolen.

Yderligere kan man vel også sige, at det er sådan, eller er ved at blive sådan i det mindste, at mellemskolen ikke blot får for mange uegnede, men også for mange egnede. Det er ved at blive sådan i vort land, at man ræsonnerer som så, at hvis et barn i det hele taget har evne til at tage eksamen, skal det også have den; ellers er der noget galt på færde, mener man. Det er en vrangforestilling, som ikke må oprettholdes. Det må ikke være sådan, at hvis et barn ikke kommer i eksamensmellemskolen, føler det sig nærmest lidt tilsidesat. Det er kun 3-4 dage siden, jeg besøgte en familie, hvor der var en lille pige på 14 år, som jeg kom til at sidde alene sammen med et øjeblik. Jeg spurgte hende lidt om hendes skolegang, og hun fortalte, at hun gik i den almindelige kommuneskole. Øjeblikkelig begyndte hun stammende at fremsætte en hel mængde undskyldninger for, at hun ikke var kommet i mellemskolen. Det var, fordi de var tilflyttere, og der var forskellige andre begrundelser. Dette er ikke godt, og det er heller ikke godt, hvis

fragangen fra den almindelige kommuneskole bliver så stor, at den resterende del ligesom bliver mindre anset; at det går sådan, kan vanskeligt benægtes. Det kan ikke benægtes, at den store fragang har disse uheldige følger og for resten også den uheldige følge, at udbygningen af de små landsbyskoler hæmmes.

Jeg har været ude for, at kommunalfolk har sagt til mig: ja, vi skal jo udbygge, men over halvdelen af børnene går i 11-12 års alderen til realskolen, og så sidder vi tilbage med nogle ganske få; hvordan skal vi egentlig på den måde få system i udbygningen af vort skolevæsen? Det er ikke egentlig noget, man ser så tit, men det må dog tages i betragtning. Det må vel også tages i betragtning, at det kan svække lærernes arbejdsglæde. Jeg kender udmærket godt sætningen, at lærerne er til for børnenes skyld og for skolens skyld, og at de skal arbejde lige energisk o. s. v., uanset hvordan klientellet er. Det er alt sammen rigtigt, men det er også rigtigt, at lærerne er mennesker, og at det kan virke svækkende på interessen, når de år efter år ser omtrent halvdelen og i reglen den bedste halvdel af deres elever gå over i realskolen allerede i 11-12 års alderen.

Den opfattelse breder sig efterhånden, som en dreng engang udtrykte, da han sagde, at han ville hen i realskolen. Da moderen spurgte ham hvorfor, sagde han: jo, for ellers kan man ingenting blive. Det er ikke nogen god opfattelse at få udbredt. Det er efterhånden blevet sådan, at når en skorstensfejer i en provinsby averterer efter en lærling, skriver han i annoncen, at drengen skal have mellemskoleeksamen — mellemskoleeksamen for at kunne komme i skorstensfejerlære! Nu er skorstenene i denne provinsby — jeg kender den meget godt — jo ikke så snørklede, at der er brug for geometri, når man skal feje dem, det er jeg sikker på, og fremmede sprog er der selvfølgelig heller ikke brug for at kunne — det skulle da være det sprog, fuglene taler, men det lærer man jo ikke engang i mellemskolen. Det kan altså ikke være for sprogkundskabernes skyld, lærlingen skal have mellemskoleeksamen. Forklaringen er den, at den rare skorstensfejer ræsonnerer som så: jeg vil have en flink og kvik dreng i lære, og alle flinke og kvikke drenge kom-

[Marius Buhl.]

mer selvfølgelig i mellemskolen; er den dreng, jeg får, ikke kommet dér, så er han altså ikke flink og kvik, og så vil jeg ikke have ham. Når dette ræsonnement kan opstilles, er der noget galt på færde, det synes jeg vanskeligt man kan benægte.

Det drejer sig altså om at hjælpe skolen ud over denne kalamitet, og i den hensigt foreslås det for det første at udsætte delingen til efter det 6. skoleår, for på den måde får skolen dog endnu et år til roligt arbejde. I det år skal der så undervises også i engelsk og fysik, og derved bliver der også et bedre grundlag for skønnet over, om eleverne skal overflyttes i eksamensskolen. Hertil kommer yderligere, at der da kun er ét skolepligtigt år tilbage, men derimod, hvis eleven skal fortsætte i mellemskolen, 3 år ekstra. Det vil bevirke, at forældrene vil betænke sig en smule, før de foretager omflytningen, hvis det ikke er sådan, at drengen eller pigen skal have eksamen, fordi de har brug for den; så skal de selvfølgelig have den, det er klart. Jeg mener, der vil blive færre overflytninger og et mindre frafald.

Så gøres der den indvending, at det 7. skoleår svæver frit i luften. Jeg lagde mærke til, at da den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Horn, sagde det, gik der ligesom et almindeligt godkendelsens ja over visse dele af forsamlingen, som om man ville sige: ja, det er rigtigt, det kommer det til. Hvorfor kommer det til at svæve frit i luften uden organisk sammenhæng til nogen side, som der forleden dag stod et eller andet sted at en mand havde udtalt? Hvad er det for en snak? Hvorfor i alverden har det 7. skoleår ikke organisk sammenhæng med de foregående seks? Har den eksamensfri mellemskole i øjeblikket ikke organisk sammenhæng med de foregående 4-5 skoleår? Så er det da godt, at denne frit svævende periode efter dette lovforslag bliver halveret. Det med det frit svævende 7. skoleår er et postulat, som folk tror de skal sluge rått uden at tænke over det. Hvad frit svævende i luften bliver der ved det? Der er en fuldstændig sammenhæng med de foregående seks år og en kontinuerlig undervisning, der fortsættes i det 7. skoleår, suppleret med undervisning i et fremmed

sprog, måske mere, eventuelt på frivillig basis suppleret med et 8. skoleår. Jeg forstår ikke påstanden om det i luften frit svævende 7. skoleår, og jeg bøjer mig absolut ikke for den, selv om man udslynger den så tit, at man til sidst selv begynder at tro på den og forlanger, at alle andre også skal gøre det. Det sidste er i det mindste lidt for skrappt. Det 7. skoleår bliver selvfølgelig ikke mere frit svævende, end de andre skoleår har været hidtil, når der har fundet en aftapning sted over i en anden skoleform. Det siger sig selv.

Jeg sagde, at der så var basis for et frit 8. skoleår. Det er ikke tvungent, det hviler på fuldstændig frivillig basis. Det konservative forslag har derimod et obligatorisk 8. skoleår. Det bevirker altså også, at jeg må tage afstand fra forslaget som helhed. Begrundelsen for, at jeg ikke ønsker det obligatoriske og tvungne 8. skoleår, har jeg givet i min ordførertale for et år siden ved første behandling af det lovforslag, venstre dengang havde fremsat (Folketingstidende 1955-56, sp. 602).

Forslaget omfattede jo også andre bestemmelser, der netop skulle gavne dette 7. skoleår og gavne hele folkeskolen, bestemmelser om nedsat klassekvotient, bestemmelser om bedre udbygning af materiel, bestemmelser om bedre forhold, bestemmelser om bedre balance mellem eksamensmellemskolelæreres timetal og denne skoles læreres timetal.

Alt dette sigter på at skabe en så god skole, at institutioner og principaler kan se, at dens elever kan bruges, så at man ikke behøver at avertere efter en dreng med mellemskoleeksamen, når man vil have en skorstensfejerlærling, eller hvad det nu kan være. Eleverne skal også kunne bruges til nogle af de så eftertragtede faste stillinger; det er nemlig kalamiteten i dag. Grunden til, at eksamensmellemskolen er blevet så eftertragtet, er, at alle forældre eller så mange forældre vil have deres søn eller datter ind i en fast stilling. I og for sig ikke af økonomiske hensyn; ved en ordentlig gennemtænkning af tingene kan de godt indse, at økonomisk set er den faste stilling ikke bedre end det frie erhverv. Det er af soliditetshensyn, de vil have børnene ind i en fast stilling, hvor der ikke kan blive tale

[Marius Buhl.]

om at blive arbejdsløs, hvor de, selv om de skulle blive syge en måneds tid eller to, bliver i stillingen alligevel.

Disse faste stillinger har det solide element i sig, og det er soliditeten, man er ude om i øjeblikket. Man glemmer, at man samtidig slipper spændingen ved arbejdet og måske også får det gjort en smule kedeligere. Spændingen får man på anden måde i dag, den får man som tilskuer ved foldboldkampe, 6 dages løb og andre steder. Der får man udløb for det spændingsbehov, ethvert menneske har i sig, og som ikke i dag kan blive tilfredsstillet gennem arbejdet, fordi selve stillingerne er gjort solide. Jeg er ikke imod, at man gør stillingerne solide; jeg kunne bare ønske, at man i højere grad kunne få spændingen flyttet over på det daglige arbejdsområde, men det er jo en helt anden historie, som Kipling siger. Jeg skal ikke komme nærmere ind på det, da jeg så kan løbe risikoen for at få en reprimande fra den højtærede formand, fordi jeg går uden for emnet. Jeg er nemlig også et soliditetsmenneske, der godt vil være på den sikre side, i hvert fald når jeg står på talerstolen. Sagen er, at vi skal have en folkeskole, der kan bruges til at skaffe folk til en del af de eftertragtede soliditetsstillinger. Det betyder ikke, at den kan få eleverne gjort færdige til dem alle, ingenlunde. Der vil fremdeles være mange, mange stillinger og ganske sikkert blive endnu flere med atomalderen, hele mekaniseringen o. s. v., der vil kræve en uddannelse på måske 10 år og altså kræve en eksamen. Det kan imidlertid også lade sig gøre efter de foreliggende lovforslag.

Det næste øjemed med udarbejdelsen af lovforslagene var dette: kan vi gøre folkeskolen bedre uden at gøre eksamensmellem-skolen ringere? Hvordan vil den nu komme til at se ud? Efter det foreliggende lovforslag herom bliver der 3 typer. Der bliver en 4-årig realskole, begyndende ved 13 års alderen, hvor eleverne skal stille med 1 års engelsk og nogle kundskaber i fysik. Den nuværende er 5-årig, begyndende ved 11-12 års alderen, og her kan eleverne stille uden disse nævnte forundskaber. Er der nogen, der tror, at en realeksamen klart på 4 år, med disse forundskaber, som den nuværende 1. mellem ikke har, og med elever,

der dog er blevet et år ældre og har lært noget mere dansk og regning — de står jo ikke stille i det år — ikke kan være fuldt så god som den nuværende realeksamen, der tager 5 år? Der kan diskuteres om det, men at man, som dagspressen i den sidste tid har ladet skinne igennem, kan geråde i et så voldsomt oprør, må jeg sige er mig noget uforståeligt.

Den næste type er 3-årig, begyndende ved 14 års alderen, hvor eleverne har haft tysk i 1 år og engelsk i 2 år samt matematik i det omfang, det læres i den nuværende 2. mellem; i 1. mellem lærer man ikke matematik. Denne type svarer til den i den nugældende kongelige anordning af 19. januar 1956 omhandlede eksamen, som ellers er mødt med så megen velvilje og så megen påskønnelse. Hvorfor skulle den være ringere? Hvorfor skulle den dog ikke kunne bruges? Man må have mig undskyldt. Vi kan måske i udvalget drøfte, hvordan man kan gøre den forberedende undervisning, der kræves, mere praktisk og overkommelig for de mindre landsbyskoler, men det er et spørgsmål for sig.

Endelig opererer lovforslaget med en tredje type, der er 2-årig, begyndende med 15 års alderen og altså byggende på det 8. skoleår; eleverne har som grundlag her 3 års engelsk, 2 års tysk og matematik i omfang som til og med den nuværende 3. mellem. Jeg er imod denne sidste form, fordi jeg synes, den er unødvendig; men hvis man kan give eleven den forudsatte forundskab, så indrømmer jeg, at en sådan eksamen kan tages uden at devaluere realeksamen. Jeg vil med det samme sige, at jeg går ud fra, at vi beholder disse kursus i Høng, Rønde, Odense, Glamsbjerg o.s.v. med adgang for elever i en mere fremrykket alder til at få realeksamen på en kort tid — der bliver her kun tale om et navneskifte. Jeg havde besøg af nogle folk forleden dag, som var bange for, at denne skoleform helt skulle glide ud.

Jeg sammenfatter altså, at eksamensskolen formentlig vil blive mindre, men jeg kan ikke indrømme, at den skulle blive ringere efter disse lovforslag. At den bliver mindre, kan skade den private realskole. Når denne skole er udbygget med bygninger og alt til at have 5 klasser og pludselig skal ned på 4, kan det betyde et minus i renta-

[Marius Buhl.]

biliteten; det er en klar sag, og det må tilgodeses på en eller anden måde, idet denne skoleform ikke må skades. Skoleformen skal ikke indrettes efter den private skoles behov, men den skal give plads for den private skole; det er ligefrem påkrævet, at der er plads for den også, fordi den udfylder en plads, og fordi den mange steder måske er den billigste og den mest praktiske. Det er da også forudsat i lovforslaget.

Lovforslaget om gymnasieskoler forudsætter et 4-årigt gymnasium, og det første år skal så være en slags sorteringsår. Der tænkes derefter en overgang til 1. gymnasieklasse fra den 4-årige realskoles 2. klasse, altså i 15 års alderen, og fra den 3-åriges 1. klasse, altså også i 15 års alderen, og endelig fra kommunens 8. skoleår, altså også i 15 års alderen. Jeg er imod denne form, og det er mit parti også. Jeg foretrækker et 3-årigt gymnasium med overgang fra den 4-årige realskoles 3. klasse, i 16 års alderen, eller fra den 3-årige realskoles 2. klasse, også i 16 års alderen. Disse elever vil nemlig være på samme stadi som elever med den nuværende mellemkoleeksamen i henhold til den undervisning, de har fået. Jeg mener, at det er dårligt med 4 gymnasieklasser sammenholdt med, at en elev skal kunne optages i 1. gymnasieklasse lige fra 8. almindelige skoleår. Jeg mener ikke, at den systematiske undervisning i realskolens fag, som gymnasiet må forudsætte, har fundet sted, og af samme grund er jeg betænkelig ved, at elever skal kunne gå fra 8. skoleår ind i en 2-årig realskole. Det tror jeg ikke er godt. Jeg tror ikke, at man almindeligvis i 7. og 8. folkeskoleår kan give den undervisning, som er nødvendig for at klare realeksamen på 2 år og artium på 4 år. Man kunne selvfølgelig nok gøre det, hvis man helt kunne samle sig om den opgave, men det kan man ikke uden at forfusse det 8. skoleår.

Meningen med 8. skoleår skulle jo være noget helt andet. Det skulle bygge på den frie ungdomsskoles erfaringer, og derfor er der også en passus om, at der også kan søges et efterskoleophold, som så skal støttes økonomisk, altså et år med megen selvvirksomhed, et år med fortællende undervisning, en slags foredrag tilpasset efter den 15-åriges mentalitet, en orientering i sam-

fundsforhold parret med erhvervsvejledning og suppleret med film, alt sammen sigtende på at støtte og udvikle den unges karakter, og samtidig selvfølgelig fortsat undervisning i dansk og regning og et fremmed sprog, men en undervisning, som gives på en fra den almindelige skoleundervisning afvigende måde. Jeg indser ikke, hvordan man skal kunne gennemføre en sådan undervisning på den rigtige måde i det 8. skoleår, hvis den samtidig skal være forberedende undervisning til 1. gymnasieklasse eller til 1. klasse i den 2-årige realskole. Det er jeg betænkelig ved.

Jeg er også noget betænkelig ved, at godkendelse eller eksamensmuligheder ofte er forbundet med oprettelse af et 8. skoleår. Hvorfor kan en større landsby eller stationsby ikke få lov til at oprette en 4-årig realskole, måske i forbund med nogle mindre omegnskommuner, uden at den samtidig skal tvinges til at etablere et 8. skoleår? Måske er der brug for det ene, men ikke for det andet, og når den pågældende 4-årige realskole er oprettet i forbund med andre, må den ikke tage elever fra andre kommuner, uden at de også har et 8. skoleår. Der er noget dér, som jeg synes ikke er godt.

I samme forbindelse vil jeg nævne nogle iøjnespringende præmieringsforanstaltninger med henblik på oprettelse af det 8. skoleår. Det 8. skoleår skal gro naturligt frem, og vi er gået med til, at hvis der er 10, der forlanger det, har kommunen pligt til at oprette det. Er der enkelte i kommunen, som anviser, hvor de gerne vil hen, er kommunen pligtig at betale for dem i det 8. skoleår. Dette er analogt med forholdene i eksamensskolen, men derfra og til ligesom at gøre det ekstra økonomisk tillokkende at igangsætte et 8. skoleår, er der dog et spring. Jeg synes ikke om denne foranstaltning. Jeg tænker mig, at en større kommune indfører et 8. skoleår; omkring den ligger der et par småkommuner, der ikke selv kan gøre dette, fordi de ikke har elever nok, men som må betale skolebidrag for de enkelte elever, som vil søge den store kommunes 8. klasse. Det vil jeg gå med til, det er rimeligt. Jeg ved, at den pågældende kommunalbestyrelse ikke vil se mildt på det, men hvis den samtidig får at vide, at den også gennem skatten eller den fælleskommunale udlikning skal være med til at betale til den

[Marius Buhl.]

store kommunes byggeri i forbindelse med det 8. skoleår, bliver den gal i hovedet — og det er ikke godt.

Man kan så måske vente sig, at den pågældende kommune vil sige: nej, skal vi betale, vil vi også have vor andel, og så indfører vi vort eget 8. skoleår og beholder selv vort skolebidrag. Det er muligt, at den højtærede minister synes, det vil være en god udgang. Men vi har just mødt en lignende tankegang, der har givet sig et lidt betænkeligt udslag. Jeg tænker her på kommunernes pligt til at betale for deres elever i fremmede kommuners eksamensskoler. Den omstændighed, at kommunen skal betale til den fremmede kommunale real-skole, men selvfølgelig kan frigøre sig ved selv at oprette eksamensskole eller kursus, er medvirkende til, at sådanne skoler og kursus skyder op som paddehatte rundt omkring i vort land — det er der slet ikke tvivl om. Det er ganske givet, at der er mange af dem, som er fuldt berettigede og i enhver henseende i orden, men der er også mange, til hvilke der hverken kan skaffes elever nok eller fuldt kvalificerede lærere; og det må ikke gå sådan, at bestemmelsen om det 8. skoleår skal bidrage til noget lignende.

Der er selvfølgelig flere ting, man kunne drøfte her, men jeg tror, jeg har fået det væsentligste med. Lovforslagene rummer efter vort skøn så mange gode ting, at mit parti går ind for et positivt udvalgsarbejde; i udvalget vil så også de konservatives forslag blive behandlet, og der er jo i det forslaget meget, som er synonymt med punkter i de foreliggende lovforslag.

Sluttelig må jeg have lov til at sige, at form og struktur ikke gør det. Det kan lyde banalt, men det er måske alligevel nødvendigt, at dette siges også fra denne talerstol, for at man ikke skal tro, at det eneste, vi herinde tænker på, er struktur, form og paragraffer — vi ved jo nemlig godt, at det alene gør det ikke. Vi ved godt, at det er vigtigt, at vi får vore børn godt undervist, endnu vigtigere, at de får en god påvirkning, at de får en god opdragelse. På disse områder er det den enkelte lærers indsats, som er så uendelig afgørende, sammen med hjemmenes positive, interesserede stilling

over for skolen. Man bør også her minde om, at det er på disse to områder, det til syvende og sidst kendes, hvordan vor skole er: på hjemmenes stilling og på den enkelte lærers indsats.

Når jeg har sagt dette, må jeg sige, at det undrer mig noget, at man fra alle sider inden for lærerkredse, i det mindste fra de sider, hvis opfattelse offentligt kommer til udtryk, møder en så voldsom, næsten samstemmende modstand mod de foreliggende lovforslag — jeg indrømmer: næsten samstemmende. Det er en modstand, som gør mig noget urolig og ængstelig, det skal jeg gerne indrømme. Jeg tvivler ikke på, at vi alle sammen har det samme sigte, nemlig at skabe de bedst mulige kår for den skole, vi tjener, og altså finde den skoleform, som måtte tjene eleverne og forældrene bedst. Just fordi jeg tror dette, gør denne voldsomme modstand mig noget ængstelig, men det er mit håb, at vi i det kommende udvalg skal kunne få et frugtbart samarbejde med lærerorganisationerne om den nærmere udformning af de foreliggende lovforslag.

Hvidberg: Mon det dog ikke på trods af nogle enkelte bemærkninger fra det ærede medlem hr. Marius Buhl er på tide nu, da debatten om skolen går ind i en ny runde, at fremholde, at skolen er til for børnenes skyld, den er til for at tjene børnene, og skolepolitik er til, for at vi kan få en god indretning af skolen. Børnenes skole og dens indretning er derimod ikke til for politikernes skyld, for at bruges som en brik til at opnå en eller anden fordel i den partipolitiske konkurrence. Skolepolitikken er altså til for at tjene skolen og give den den bedst mulige ordening; det kan politikerne imidlertid ikke klare uden hjælp fra dem, der har deres daglige gerning i skolen, og som kender livet i skolen indefra, d. v. s. lærerne.

Når vi derfor står over for et forslag om en omstyrning af skolens opbygning som det, der er forelagt for os i tirsdags, må man efter min opfattelse spørge om 2 ting. For det første: vil denne nyindretning af skolen komme til at tjene vore børn og være til hjælp for dem, og kan vi få noget at vide om, hvordan forældrene ser på den? Og for det andet: skal vi ikke drage lærerne og

[Hvidberg.]

pædagogerne med ind i sagen og høre, hvad de har at sige om den, inden man gennemfører det her foreslåede?

Overskuer vi nu forslaget i dets helhed — og ifølge folketingets forretningsorden skal vi jo her ved første behandling drøfte lovforslaget ud fra principielle synspunkter uden nærmere gennemgang af enkeltheder — er det første, der falder i øjnene ved dette, at hvis dette forslag føres igennem, så forsvinder mellemskolen og mellemskoleeksamen ud af den danske skole. Derved tror jeg nu ikke man tjener Danmarks børn og unge. Eksamensmellemskolen med dens afsluttende prøve, mellemskoleeksamen kaldet, har, som det ofte har været fremhævet i disse skoledebatter, været en god og vellykket skoleform. Den har i de halvt-hundrede år, den har eksisteret, hjulpet tusinder af børn frem til en plads i livet, som svarede til de evner, de nu engang var udstyret med, og den vil også i de kommende år kunne tjene tusinder af børn, om den bare får lov til at bestå. Det er ikke let at se, hvorfor netop denne skoleform skal ryddes af vejen. Er det dog ikke lidt uoverlagt at gøre noget sådant? Det er rigtigt nok, at der i visse henseender — pensa, eksamen o. s. v. — trænges til en ajourføring i mellemskolen. Derfor blev der også i januar 1952 nedsat et udvalg til at tage sig af disse ting. Dette udvalg fik imidlertid senere ordre til at indstille sit arbejde. Mon det ikke ville være på tide og til bedste for den danske skole, om man lod dette udvalg gøre sig færdig og forelægge sine resultater og vi så fik lov til at beholde vor gode, og altså derefter forbedrede mellemskole midt i den danske skole som bro og bindeled fra folkeskolen over til gymnasiet for dem, der nu skal op i gymnasiet, og ellers for dem, der ønsker at bruge mellemskoleeksamen som afgangseksamen, men ikke ønsker at gå op til real-eksamen?

Må jeg her have lov at sige til den højt-ærede minister, at det er ikke faldet os ind, som har udarbejdet det konservative forslag til folketingsbeslutning, at man skulle smide mellemskoleeksamen ud af folkeskolen og vende tilbage til 1903-ordningen eller til tilstandene fra før 1903; det er ikke faldet os ind. Det er muligt, at der skulle have

stået noget mere under afsnit I, punkt 1, men hvis man blader om til afsnit III om mellem- og realskolen, vil man se at der dér tales om en med hovedskolen sideløbende mellemskole, der afsluttes med en prøve, mellemskoleeksamen; under afsnit IV, gymnasieskolen, tales der også om mellem-skolen, nemlig gymnasiernes mellemskole — så jeg tror ikke, der er nogen grund til misforståelse, hvis ikke man vil misforstå.

En anden grund til, at jeg tvivler på, at gennemførelsen af det fremsatte lovforslag vil tjene de danske børn, er — det har vi jo allerede været inde på — den stakkels 7. klasse, eventuelt en 8. klasse oven på den. Jeg må her lige forklarende indskyde, at folkeskolen jo efter forslaget skal bestå af en 7-årig, eventuelt 8-årig, eksamensfri skole, som skal hedde hovedskolen. I det tidligere såkaldte midterlinjeforslag, som nu er ryddet af bordet, var det kun den 3-årige mellemskole med sin boglige og sin tekniske linje, der betegnedes som hovedskole, men i dette lovforslag er det altså alle de 7 klasser, som omfatter den skolepligtige alder, plus eventuelt den frivillige 8. klasse, som hedder hovedskolen. I de første 6 klasser af denne hovedskole skal alle børnene være sammen, men efter 6. klasse deler de sig, idet en del går over i realskolens 1. klasse.

Nu er det, jeg spørger: hvordan skal det lykkes for de lærere, som får denne opgave overdraget, at skabe en sådan 7. klasse af tiloversblevne eller en 7. klasse sammenstillet af flere klassestumper en interessebetonet undervisning, når de kun har ét år til denne opgave, eventuelt måske 2 år? Hvis der også er en 8. klasse, er udsigterne i hvert fald lysere, for så kan man dele de to klasser op efter linjer allerede fra 7. klasse efter børnenes anlæg og interesser. Men hvis der ikke er en 8. klasse, kan linjedelingen kun etableres ved differentiering af undervisningen inden for den enkelte klasse, hvilket mange lærere vil anse for en meget vanskelig opgave.

Men under alle omstændigheder er det jo i virkeligheden den skoleform, vi kalder fri mellem, der går igen i den klasse, lovforslaget betegner som 7., eventuelt 8. klasse, og der hører ikke megen kunst til at se, at dette forslags 1-årige eller måske 2-årige fri mellemskole vil komme til at opsamle i sig alle de vanskeligheder, mangler og fejl,

[Hvidberg.]

som den nuværende fri mellemskole lider under, blot i koncentreret form.

Jeg siger ikke dette for at tale nedsettende om den nuværende fri mellemskole. Det kunne aldrig falde mig ind; der har været nok til at kritisere og bagtale den, og det har også skadet den. Man måtte nok snarere spørge, om denne skoleform nogen sinde har fået sin chance, og spørge, hvorfor man ikke har kaldt nogle af de skolefolk, som har givet år af deres liv i denne skole og ved besked om dens forhold ud fra deres daglige erfaringer, sammen f. eks. i et udvalg og spurgt dem, hvad der er i vejen med den fri mellemskole, og hvordan man eventuelt kan gøre den til en god og tiltrækkende skoleform. Det måtte kunne gøres, det bør gøres, og vi bør gøre det nu. Dette være sagt ikke mindst til det ærede medlem hr. Horn, der var så opgivende på dette punkt.

I stedet for foreslår man nu her en ordning, som — det spår jeg — helt vil ødelægge den fri mellemskole eller 7.—8. klasse, som det nu skal hedde. Mener man virkelig at tjene den danske skole og dens børn ved således at afskaffe mellemskolen og mellem-skoleeksamen og lave en yderligere forringet fri mellemskole? En skolemand har for nylig udtalt om denne 7. klasse, som er foreslået af partiet venstre, og som man nu har hentet fra venstres skoleforslag ind i lovforslaget, at den vil blive forladt af Gud og mennesker i endnu højere grad, end det er tilfældet med den nuværende eksamensfri mellemskole. Men hertil kommer nu yderligere de helt uoverskuelige adgangs- eller overgangsbestemmelser til real-skolen og gymnasiet og alt det meget, der i de fremsatte skolelovsforslag overlades til lokale myndigheder at bestemme.

Det hele er i sandhed et kompromisernes kompromis, og jeg har vanskeligt ved at finde den samlede idé her — Askovforslaget er dog i alt fald et idéforslag. I en udmærket kyndig ledende artikel i Kristeligt Dagblad for i torsdags stod der følgende, som jeg tillader mig at citere:

„Vi har ikke haft nogen ensrettet skolestruktur i Danmark. Mange skoleformer trives side om side, men den nu skitse-rede skole får da gennemtræk fra alle sider.“

Det er så sandt, som det er skrevet.

Hvad adgangen til realklasserne og gymnasiet angår, vil utvivlsomt de vage bestemmelser herom, som jeg ikke skal komme ind på i enkeltheder, komme til at koste lærerne, hvis forslaget bliver gennemført, masser af besværligheder og ubehageligheder, ikke mindst i de små byer og på steder, hvor alle folk kender hinanden. Og mon ikke man efter den foreslåede ordning vil få en ringere studentereksamen og studenter, som er dårligere forberedt til universiteter og højere læreanstalter, således at det måske bliver nødvendigt for universiteterne, hvad der åbenbart også banes vej for i gymnasie-skoleforslaget, at indføre adgangsbegrænsning? Jeg vil til min dødedag bekæmpe en adgangsbegrænsning ved vore universiteter.

Man kan jo også tænke sig, at det bliver en ringere studentereksamen og en dårligere forberedelse af studenterne, når man bemærker — hvad et blad allerede har anstillet betragtninger over — at efter forslaget skal — jeg var lige ved at sige i bedste fald, thi der gives jo ringere muligheder — eleverne gå i 2 realklasser og derefter i 4 gymnasieklasser. Det bliver kun 6 år. I vor nuværende skole går de først gennem 4 mellemskoleklasser og derefter 3 gymnasieklasser, altså i alt 7 klasser. Efter dette forslag er der endog mulighed for at overgå fra 8. klasse, når man har haft særlig undervisning i visse fag i de sidste år forinden, til 1. gymnasieklasse. Så får eleverne altså kun 4 år i en egentlig eksamensskole.

Det er ganske utvivlsomt, at den første gymnasieklasse i et sådant 4-årigt gymnasium vil blive en opsamlingsklasse og en iagttagelsesklasse af temmelig pinlig karakter. Hvad nu, om der i linjerne i det pågældende gymnasiums øverste klasser ikke er plads til alle dem, som er opsamlet i den første gymnasieklasse? Så skal de altså gå

[Hvidberg.]

dér et helt år og vide, at der er nogle af dem, som ikke kan komme videre, men som skal gå ud, når denne første klasse er afsluttet. Jeg har ondt af de elever.

Endelig må man sige om dette lovforslag, at det betegner næsten den udelte skoles indførelse her i Danmark, eller man kan vist også sige, at det betegner den udelte skoles indførelse her i landet. I virkeligheden er dette et meget alvorligt skridt at foretage sig, når man ved så lidt, som vi ved, om, hvilke følger dette vil få for vore børn og for vort samfund. Men én ting ved vi, at hos masser af skolens folk vil det opvække harme og nogle steder direkte fortvivlelse, at man indfører en udelte skoleordning.

Jeg vil gerne i denne forbindelse, fordi jeg ikke ved så meget om det, spørge, hvad der kan oplyses om den forsøgsundervisning, som har været og er i gang her i landet. Jeg tvivler ikke om, at mange af dem, der har deltaget i sådan forsøgsundervisning, har et velvilligt syn på de resultater, der er kommet ud heraf, og måske også mener, at de kan tale til fordel for gennemførelse af et udelte skolesystem herhjemme, men det vil dog være nødvendigt, at forsøgsarbejdet undergives en bedømmende og kontrollerende undersøgelse. Så vidt jeg ved, men jeg har ikke kunnet følge med i alle disse ting, er vort pædagogiske forskningsinstitut endnu ikke færdigt med disse ting, over for hvilke jeg derfor må mene at måtte indtage en meget afventende og forsigtig holdning.

Ministeren nævnedes, at man i Sverige har vedtaget en skoleordning, der først indfører en deling i det 9. skoleår, altså et udelte skolesystem. Ja, det er rigtigt, at man derovre efter 7 års forsøgsvirksomhed vil gå over til et enhedsskolesystem, og det vil man gå over til, så vidt jeg har forstået, i de første år af 1960'erne. Dette sker som sagt efter 7 års forsøgsvirksomhed. Sjælen i alt dette har været den yderliggående, venstreorienterede pædagog rektor Stellan Arvidson. Men den hele forsøgsvirksomhed har også været meget stærkt kritiseret; mange har stået meget ængstelige over for den. Professor i pædagogik ved Uppsala universitet Wilhelm Sjöstrand kaldte den hele forsøgsvirksomhed for „en

uregerlig mastodont“. I oktobernummeret af Dansk pædagogisk Tidsskrift skriver han som en konsekvens af sine udredninger af forholdene her i Danmark, at minister Bomholts og lærerorganisationernes oprindelige forslag er det, som i lyset af svensk forsøgsvirksomhed tager sig mest realistisk ud. Askovforslaget med en 7-årig udelte folkeskole synes jeg han på det nærmeste afviser. Om venstres forslag, på hvilket det nærværende forslag jo er bygget, siger denne professor i pædagogik, at det nok er en anelse bedre — end Askovforslaget nemlig — men selv en 6-årig udelte folkeskole turde komme til at sætte de teoretisk bedst begavede elevers muligheder for effektive studier alt for meget på spil.

Den ængstelse, som denne svenske kapacitet giver udtryk for over for enhedsskolesystemet, går her i Danmark langt ind i de radikales og socialdemokraternes rækker. Jeg har bemærket, at på et skolemøde i Skive, arrangeret af den radikale vælgerforening, udtalte skoleinspektør frk. Sigrild Hansen ifølge Skive Folkeblad — må jeg få lov til at bringe nogle indirekte citater?

Formanden: Jeg henstiller, at det præciseres, hvad der er citat, og hvad der er omtale.

Hvidberg: Det er vanskeligt, fordi referatet havde en indirekte karakter. Frk. Sigrild Hansen siger, i alt fald ifølge Skive Folkeblad, at hun ikke kunne forstå, at den udelte skole skulle være bedre end den delte. Det kunne den efter hendes mening hverken være pædagogisk eller socialt. Denne skoleinspektør lagde også vægt på, at man havde færre gnidninger mellem børnene, når forskellene ikke var så store, som de uægtelige er i en udelte skole, og hun stillede spørgsmålet, om man kundskabsmæssigt havde råd til at lade de flinke hjælpe de andre med ting, de godt selv kunne. De menneskelige egenskaber, mente hun, kan man fremelske på anden måde.

Selv om man kan forstå og vurdere den tanke og følelse, der ligger til grund for ønsket om indførelse af enhedsskolesystemet her i landet, tror jeg ikke, det vil være barmhjertigt over for børnene, og jeg tror slet ikke på, at vort land har råd til at

[Hvidberg.]

gennemføre det. Der er jo ingen tvivl om, at det vil føre til en sænkning af kundskabsniveauet og formodentlig også til en sænkning af dannelsesniveaet i Danmark.

Den kritik, som det forslag til folketingsbeslutning, vi konservative har fremsat, har været genstand for fra den højtærede undervisningsministers side, skal jeg ikke besvare nu, for det forekommer mig, at det bedst kan gøres i det kommende udvalg. Vort forslag bygger på den kendsgerning, at det virkelige liv indeholder meget mere variation end lighed. Vi er alle sammen forskellige, også hvad evner og anlæg angår. Derfor gælder det om at give hvert enkelt barn mulighed for at nå så vidt, som det barn nu formår, både i menneskelig udvikling og med hensyn til nyttige kundskaber. Også af sociale grunde mener vi, at den udelte skoles princip er uheldigt. Der er ingen tvivl om, at en udelte skole forringer mulighederne for børn fra ubemidlede hjem for at læse videre og tage eksamen. Læseegnede børn fra sådanne hjem vil jo nemlig i mange tilfælde gå ud af skolen uden den prøve eller eksamen, som kunne føre dem frem til en videregående undervisning. Både af pædagogiske og af sociale grunde mener vi konservative, at skolens opbygning bør hvile på en såkaldt delt skoles princip, og vi mener ikke, at man skal dele børnene efter 6. klasse. Det er et uheldigt tidspunkt at dele dem på. Året i 6. klasse er præget af begyndende pubertetsvanskeligheder, og netop det år skal så blive afgørende for dem. For så vidt børnene selv skal vælge, skal de vælge efter pubertetsalderen. Men det kan jo være, de skal have en vejleder til deres valg.

Den udelte skoletype vil dog stadig være den naturlige for landsbyskolen, hvor der naturligt og selvfølgelig i samme klasse sker en differentiering af undervisningen i årgange, men ikke i fag. Vort forslag går ud på, at vi ganske enkelt skal beholde den skoleopbygning, vi har nu. Der findes meget værdifuldt og godt i den danske skole og dens traditioner, som vi ikke sådan nu uden videre og uden at vide mere, end vi ved, kan kaste over bord. Derimod mener vi, at man skal sætte ind på at komme de mangler og fejl til livs, som den unægtelig lider af. De vanskeligheder, vi først og

fremmest har at kæmpe med, er lærermangel og lokalemangel, men det skal jeg nu ikke komme ind på her. De rammer, som skoleloven af 1903 angiver, trænger naturligt nok til et forbedret indhold efter de erfaringer, som er indhøstet i dette halve århundrede.

Vi tror imidlertid, at disse forbedringer kan gennemføres, uden at den bestående skoleordning omstyrtes. Det er derfor, vi har fremsat vort forslag som et forslag til folketingsbeslutning, og det glæder mig, at den højtærede minister betragter det som en ære at tage fat på det. Vi har naturligvis spredt det over et vidt felt, men jeg synes ikke, der er nogen grund til at ironisere over, at vi dækker mange felter. Det har vi været nødt til, og det er dog ikke svært at finde ud af, hvor det er inden for og uden for skolelovens rammer, der skal sættes ind for at fremkalde de forbedringer, vi ønsker.

Det drejer sig for det første om en fornyelse af den frie mellem-skole. Vi anviser i vor skitse positive og virkelighedsbetonede forslag, som bør gennemføres, alt som de praktiske forudsætninger er til stede. Jeg nævner, at vi ønsker klassekvotienten nedsat og en timerreduktion for lærerne. Endvidere hævder vi, at denne skoleform, som vi gerne vil kalde for hovedskolen, bør afsluttes med afgangsprøve og afgangsbrev. Det er nødvendigt, at skolens arbejde har et sådant mål for øje, og det er meget uheldigt, at dette fuldstændig er forsvundet ud af det af ministeren sidst fremsatte lovforslag.

Vort forslag sigter dernæst mod at styrke landsbyskolen. Folkeskoleloven af 1937 bør føres ud i livet; man kan vel sige, at det er en meget kort udtalelse, men der ligger dog i den, at vi ikke er nået nær vidt nok. Det er i alt fald den første og mest nærliggende opgave. Man bør sikkert også gøre noget for landsbyskolens lærere i lighed med det, vi foreslår for den frie mellem-skoles vedkommende.

Endvidere mener vi, at det vil være rimeligt at bygge videre på det grundlag, som er givet ved de anerkendte præliminærkursus ude på landet; så må vi drøfte, hvad der ligger i dette, og hvor langt man skal gå i retning af egentlig realskoleform. Jeg synes også, at man i udvalget bør have

[Hvidberg.]

togbørns og busbørns stilling for øje, for de har det mange gange sværest af alle skolebørn.

Vort forslag går endelig ud på at sikre de private skoler en betryggende stilling, og derom skal jeg nærmere udtale mig i udvalget.

Lad mig nu slutte med nogle mere almindelige bemærkninger. Vi har i vort forslag fremdraget skolens mål — ikke mindst den karakteropdragende side af dette mål — ikke fordi det i og for sig har været under debat i disse år, det vil jeg godt indrømme den højtærede minister, men fordi vi mener, at vi trænger til at stille os det for øje. Det er i denne forbindelse, vi har fremholdt, at vi er modstandere af enhver svækkelse af undervisningen i kristendomskundskab. Det kan da godt være, at det er meget gavnligt at sige det, for man hører af og til, at timerne i kristendomskundskab ligesom benyttes til andre ting eller ikke har den karakteropdragende islæt i sig, som vi ønsker de skal have. Vi mener, at man — uden at omstyrte skolens nuværende opbygning — ved at følge de retningslinjer, der er angivet i vort forslag, kan få en demokratisk skole ud af det. Jeg vil gerne bruge dette udtryk, da det bruges fra så mange sider: en demokratisk skole. Selvfølgelig skal der i dette land være lige start for lige evner, som det udtryktes i ministerens fremsættelsestale, og selvfølgelig skal vi gøre alt, hvad vi kan, for at ikke de børn, der er født og opvokset på landet, får ringere mulighed for at tilegne sig kundskab og viden; det er klart, det er vi allerede enige om af rent menneskelige grunde. Vi er dog her i Danmark forhåbentlig endnu et folk, i hvilket vi så nogenlunde føler ansvar for hinanden. Men også af hensyn til hele landets fremtid bør det være sådan. De videnskabelige beagvelser dukker jo op, lægger man mærke til, overalt i landet og i alle folkekredse, og det gælder da om, at vi ikke mister nogen af dem, for det har vi ikke råd til, vi kan ikke undvære dem.

Men når det — naturligvis — alene skal være evnerne, der afgør, hvem der skal have en videregående undervisning, er jeg netop derfor ikke så sikker på, at det er klogt altid at tale alt for meget om eksamensraseriet, som ministeren udtrykte det. Jeg

synes ikke, der er nogen grund til altid at blive så forskrækket, fordi der bliver talt om kundskabsprøve. Det skal ikke være afgørende, om en dreng er søn af en arbejdsmand eller af en folketingsmand, som har forbindelser; men det bedste værn mod al den slags, som vi ikke behøver at skildre nærmere, er nu nok alligevel en prøve, selv om ordet eksamen er blevet et næsten uarigtigt ord. I grunden er fornuftige prøver slet ikke udemokratiske.

Det forekommer mig heller ikke at være en rigtig påstand, at det udelte skole-system er mere demokratisk end det delte. Er det ikke mest demokratisk — eller skal vi præcisere det nærmere og sige mest retfærdigt — at hver enkelt elev får lov til at udvikle sig efter sine evner og tilegne sig kundskaber, så vidt disse hans evner giver ham mulighed derfor, og uden at han sinkes? — for under det udelte skolesystem vil han utvivlsomt blive sinket.

Til slut vil jeg gerne sige, at når vi nu så meget diskuterer skolestruktur, kunne jeg godt tænke mig — det ærede medlem hr. Marius Buhl var også inde på dette — at en eller anden ville sige: mon det nu egentlig så meget er skolestruktur og skolelove, det kommer an på? Mon det ikke kommer meget mere an på den enkelte lærers menneskelige personlighed, hans sind? Denne tanke gav allerede Monrad udtryk for for 100 år siden her i Danmarks rigsdag — så vidt jeg ved netop i 1856. Hans ord, der er anført i Hans Kyrres bog „Vor skole“, vil jeg gerne citere — det behøver jeg ikke tilladelse til, for det er sagt her i rigsdagen, selv om det er 100 år siden. Monrad siger:

„Vi er alle enige om, at det virkelig åndelige liv, som man må ønske mere og mere kan gennemtrænge skolen, er noget, som ikke kan gives ved lov, men det må fremkomme ved det sind, hvormed gerningen forrettes, den varme, kærlighed og troskab, hvormed det udføres, men dette sind kan man ikke give ved nogen som helst lov.“

Dette er rigtigt, og sådan tænker vi vist egentlig alle. Men det kunne jo være, at man ved uheldig lovgivning kunne komme for skade at hindre dette gode sind, som Monrad taler om, i at tjene børnene på bedste måde, og det er det, jeg netop er bange for, jo mere jeg studerer det af mini-

[Hvidberg.]

steren i tirsdags fremsatte lovforslag om en 6-7-årig udelt skole og en stakkels 7. eller 8. klasse oven på den. Jeg er så ubeskedent at mene, at hvis man ville ordne skolens forhold efter de retningslinjer, som vi har angivet i det konservative forslag til beslutning, ville det være muligt at skabe ro i og omkring skolen, og derigennem, tror jeg, ville man tjene Danmarks børn og unge bedst.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Med det lovforslag, undervisningsministeren nu har lagt på folketingets bord, skulle der være gode muligheder for, at en ny skolereform ville kunne gennemføres i løbet af de nærmeste måneder.

Forslaget er udtryk for, at ministeren i højere grad, end det var tilfældet i fjor, har erkendt de realpolitiske muligheder, der foreligger. Under alle de forhandlinger, der er ført i det sidste år, stod det klart, at der ingen vej var frem med hensyn til at gennemføre det obligatoriske 8. skoleår på nuværende tidspunkt, og da det obligatoriske 8. skoleår var et hovedpunkt i det kompromisforslag, som ministeren og lærerorganisationerne var enedes om, sagde det sig selv, at det måtte blive vanskeligt med dette forslag som udgangspunkt at finde frem til en løsning, som kunne samle et betydeligt flertal i folketinget. Skulle en skolereform gennemføres, måtte der findes et andet udgangspunkt for forhandlingerne, og det er det, der nu er sket.

Der er meget, der tyder på, at et 8. skoleår er undervejs her i landet, som det er på vej eller allerede er gennemført i mange andre lande, men da alle erkender, at der ikke i den nærmeste tid er lærerkræfter til at overtage denne undervisning og heller ikke lokaler til rådighed til at undervise i, er der ikke nogen rimelig begrundelse for allerede på nuværende tidspunkt at fastsætte, hvilket år eller til hvilken dato denne obligatoriske undervisning skal træde i kraft. Langt mere frugtbart vil det være at samle interessen om, hvordan en fortsættelsesundervisning efter det 14. år kan lægges til rette på en sådan måde, at det kan forventes, at de børn, der ikke går eksamensvejen, kan få glæde og udbytte af dette skoleår.

I ministerens nye forslag er der for første

gang i en skolelovgivning gjort forsøg på at give de børn, der ikke søger eksamensskole, rimelige muligheder for at fortsætte undervisningen, så disse børn kan få en vis ligestilling med børn, der går i eksamensskole. Når 10 børn melder sig til fortsættelsesundervisning i en kommune, har kommunalbestyrelsen pligt til at tilrettelægge en sådan undervisning; melder der sig ikke 10 børn til en sådan undervisning og en 8. klasse ikke oprettes, har de forældre, der ønsker det, ret til gratis undervisning af deres børn i en anden kommune, der har en 8. klasse, eller gratis undervisning på en anerkendt efterskole. Desuden gives der de kommuner, der opretter en 8. klasse, ekstra statstilskud til lokaler, til denne undervisning, ligesom lærerne, der underviser i 8. klasse, lønmæssigt ligestilles med lærerne i eksamensskolen.

Der er for mig ingen tvivl om, at der i det, jeg her har nævnt, ligger en opfordring og en tilskyndelse til en fortsættelsesundervisning, som i løbet af få år vil føre til, at et betydeligt antal af børnene vil fortsætte i skolen, til de er 15 år. Det forekommer mig altså, at opbygningen af et frivilligt 8. skoleår er langt sundere og også mere realitetsbetonet end en almindelig lovbestemmelse om indførelse af et obligatorisk 8. skoleår om et eller andet åremål langt frem i tiden. Ved den fremgangsmåde, der er valgt i lovforslaget, kaldes der også i højere grad på forældrenes indsats og interesse, og det er dog også et synspunkt, der har vægt, når det gælder skolens arbejde.

Det andet hovedpunkt i skolediskussionen er spørgsmålet: delt eller udelt skole. Jeg har aldrig lagt skjul på, at jeg anser en deling af børnene ved 14 års alderen for det mest enkle og det bedste for børnene og for skolen. For landsbyskolens vedkommende må det stå klart for alle, at denne skole lider under den bestående ordning, hvor mange skoler må se de ældste klasser affolkes, fordi børnene i de sidste skoleår tages ud af den hjemlige skole og sendes til stationsbyens eller købstadens eksamensmellemskole. Og der er grund til at tage et betydeligt hensyn til landsbyskolens forhold, da ca. halvdelen af landets børn går i denne skole. Det bliver tungt for lærerne i landsbyskolen at arbejde med de børn, der bliver tilbage, når eksamensmellems-

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

skolen har taget sin part. Det vil heller ikke være rimeligt at forlange af kommunerne, at de skal opføre nye dyre skoler og derefter se, at lærere og lokaler ikke udnyttes, fordi børnene i de ældste klasser søger andetsteds hen og kommunen endda yderligere er pligtig at betale for disse børns undervisning i en anden kommunes eksamensskole. Børnene selv gør man også i mange tilfælde en dårlig tjeneste ved at tage dem ud af den hjemlige skole; de rives ud af det hjemlige miljø, de kommer ofte ind til helt fremmede forhold, og de ledes meget ofte gennem denne skolegang bort fra de interesser i det praktiske liv, hvor deres livsgerning ellers naturligt ville ligge.

Befolkningen på landet vil efterhånden kræve ligestilling med byerne med hensyn til adgang for deres børn til at få en eksamen, og dette krav kan ikke afvises. Men opretholder vi eksamensmellemskolen med deling af børnene ved 11-12 års alderen, vil en ligestilling meget vanskeligt kunne opnås alene af den grund, at landsbyskolen almindeligvis ikke kan have et så stort børneantal, at der kan oprettes både en eksamensklasse og en fri mellemskoleklasse. Den bedste løsning for landsbyskolens vedkommende med hensyn til eksamenslæsning vil derfor være en udelt 7-årig barneskole med sprogundervisning i 6. og 7. klasse og en 3-årig realskole bygget ovenpå. Det er stort set det, lovforslaget her indeholder. Den mulighed for deling ved det 6. skoleår, som undervisningsministerens forslag indeholder, tror jeg kun i meget ringe udstrækning vil blive anvendt i landsbyskolen.

Af hensyn til den omfattende nyordning af skolevæsenet, som er i gang landet over, anser jeg det for vigtigt at fastslå, at så godt som alle, uden hensyn til hvordan man i øvrigt ser på de foreliggende skoleproblemer, er enige om, at landsbyskolens ordning som almindelig regel må blive, som jeg har nævnt, en 7-årig udelt barneskole med en 3-årig realskole, som flere kommuner kan være fælles om, og en fortsat undervisning i et 8. skoleår de fleste steder, også i samarbejde mellem flere kommuner. Jeg tror ikke, det er tilrådeligt at opretholde to vidt forskellige skoleformer, en for købstadskolen og en for landsbyskolen. Det må også siges, at mange af de forhold, der

skolemæssigt og pædagogisk taler for den udelte landsbyskole, også gør sig gældende i købstadskolen.

Det bliver gang på gang sagt, sidst nu også af det ærede medlem hr. Hvidberg — det udtalte det ærede medlem også forleden dag, da han forelagde det konservative skoleprogram her i tinget — at eksamensmellemskolen i byerne er der ikke noget væsentligt at indvende imod — deri har det ærede medlem sikkert ret — men at det er den eksamensfri mellemskole, der er i vanskeligheder, og at interessen derfor må samle sig om at gøre den eksamensfri mellemskole bedre. Det ærede medlem og andre, der har den samme mening, glemmer én ting, som er meget væsentlig, nemlig at den eksamensfri mellemskoles problemer hænger sammen med, ja, er affødt af delingen i de to skoleafdelinger. Tanken om at gøre den eksamensfri mellemskole bedre end hidtil og derved skaffe ligevægt mellem de to mellemskoleformer er efter min mening håbløs og uigennemførlig. Den eksamensfri mellemskole er jo ikke en selvstændig skoleform, som forældre i almindelighed søger deres børn optaget i, fordi de mener, at denne skoles undervisning passer bedre til børnene, end eksamensmellemskolens gør. Rent teoretisk kunne noget sådant jo tænkes, men sådan er det ikke. I praksis er den eksamensfri mellemskole i det store og hele skolen for de børn, der ikke kan bestå optagelsesprøven til eksamensmellemskolen, og disse børn får det stempel på sig, at de er mindre kloge eller mindre begavede end børnene i den anden skoleafdeling.

Hvad man end vil foretage sig over for den eksamensfri mellemskole — så længe skolen er delt som nu, vil interessen hos forældrene, i de fleste tilfælde også hos børnene, i udpræget grad samle sig om den afdeling i skolen, hvor eksamen kan opnås, og de, der bliver tilbage til undervisning i folkeskolen i den frie mellemskole, bliver de børn, der ikke kan bestå optagelsesprøven til eksamensskolen. Den frie mellemskole er ikke en selvstændig skoleform, som det ærede medlem hr. Hvidberg vil give det udseende af, det er en opsamlingsklasse for de børn, der ikke kan komme i eksamensskolen, og det giver et helt andet billede af skoleforholdene i købstadskolen end det,

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

det ærede medlem gav. Det er nemlig for de fleste forældre slet ikke et valg mellem to forskellige skoleformer, hvor man tager standpunkt ud fra pædagogiske hensyn, men det er ganske enkelt spørgsmålet om børnenes fremtidige muligheder i erhvervslevet og samfundslivet, der tages hensyn til og skal tages standpunkt til. Eksamensbevis er nu engang nøglen, der lukker op til de attråværdige stillinger i staten og erhvervslevet, og kapløbet til disse stillinger begynder altså allerede ved delingen i skolen. Mon ikke de fleste alligevel vil mene, at en deling af børnene i 11-12 års alderen med de perspektiver for børnenes fremtid, denne deling indebærer, har alt for mange usikkerhedsmomenter til, at det kan være forsvarligt at opretholde denne klassificering af børnene. Folkeskolen skal ikke være en underafdeling hverken af eksamensskolen eller af fagskolen. Skolen indtil det 14. år skal være en barneskole, en skole, hvor der er ro og harmoni, hvor undervisningen kan tilrettelægges uden tryk eller afhængighed af eksamensuddannelse eller erhvervsuddannelse. Det er ikke barneskolens opgave at uddanne eksperter, men det er barneskolens opgave at udvikle hos børnene sansen for det almene, sansen for det menneskelige. Jo mere modne og afbalancerede børnene er på det tidspunkt, da de skal vælge livsstilling, des bedre mulighed er der for, at dette vigtige valg træffer det rigtige.

Når jeg kan anbefale de bestemmelser i det foreliggende lovforslag, som gør det muligt, at der ved det kommunale skolevæsen kan foretages deling ved 13 års alderen, er det bl. a. ud fra den betragtning, at en deling af børnene på det tidspunkt indeholder færre usikkerhedsmomenter end en deling ved 11-12 års alderen; yderligere vil det, at børnene i et år, før delingen foretages, har deltaget i sprogundervisning, give bedre betingelser for at kunne bedømme det enkelte barns mulighed for at få udbytte af eksamensskoleundervisningen.

Når jeg giver tilslutning til den foreslåede ordning, hvorefter delingen kan foretages efter det 6. skoleår, er det også i mine tanker herigennem at vise imødekommenhed over for andre synspunkter, over for syns-

punkter i venstres forslag og over for lærerorganisationerne. Når lærerorganisationerne mente, at det var forsvarligt at vente med delingen til det 12. år, kan det at vente til det 13. år med forudgående undervisning i fremmede sprog i 6. klasse vel ikke være så afgørende, at forståelse på dette grundlag skulle være udelukket.

Jeg vil her meget gerne sige, at jeg og mit parti naturligvis lægger meget stor vægt på, at den forestående nyordning af skolens forhold kan møde velvilje og forståelse hos lærerne. Det er dog i så afgørende grad på lærernes virke i skolen, det hele beror. Lærernes ansvarsfulde og betydningsfulde gerning bliver ingenlunde altid påskønnet efter fortjeneste, men lærerne og lærerinderne i vore skoler, både i byskolen og landsbyskolen, skal ikke noget øjeblik være i tvivl om, at befolkningens altovervejende flertal i høj grad værdsætter deres arbejde. Det, vi arbejder for ved skolereformen, er jo netop ud fra vor bedste overbevisning om, hvad der tjener børnene og skolen, at tilvejebringe de bedst mulige vilkår for det arbejde, som lærere og lærerinder udfører i deres gerning i hverdagen i den danske skole.

Under den skoledebat, som er ført i det sidste par år, er der undertiden brugt meget stærke ord, og lærerorganisationernes ledere og deres fagblade har i så henseende ikke holdt sig tilbage. Jeg håber imidlertid, at dette ikke skal være nogen hindring for, at lærerorganisationerne, nu da tidspunktet nærmer sig, da folketinget træffer sin afgørelse, vil yde deres medvirken til, at man kan nå til et positivt resultat, der kan samle tilslutning over en bred front.

Nedsættelse af en kommission, som det har været på tale, til at overveje skoleproblemer i forbindelse med det, vi drøfter her, vil jeg fraråde. I 2-3 år har skolestrukturforlaget været drøftet overalt i landet. Der har været afholdt rundbordskonferencer, og udvalg har været nedsat, der indgående har drøftet alle de foreliggende skoleproblemer. Derefter har et folketingsudvalg hele sidste vinter arbejdet med sagen. Det ville da være noget ganske usædvanligt, om folketinget på dette tidspunkt gav det hele fra sig til overvejelse i en kommission. Jeg mener, at spørgsmålet om strukturændringen nu er så grundigt og alsidigt

[Jørgen Jørgensen (Løjre).]

belyst, at tiden er inde, da folketinget må skride til handling og gennemføre en nyordning.

Ved fremsættelsen af det konservative skoleprogram her i tinget for nogle dage siden udtalte det ærede medlem hr. Hvidberg nogle meget anerkendende ord om det mål for folkeskolens arbejde, som var opstillet i en bekendtgørelse, jeg udsendte som undervisningsminister i 1941. Jeg glæder mig over det ærede medlems udtalelser og vil gerne sige, at hvad der end kan skille det ærede medlem og mig i skoledrøftelserne, og det er ikke så lidt, så er vi enige om noget væsentligt, nemlig om, hvad der er folkeskolens mål, og vi er også enige om, at den danske skole må bygge på et folkeligt, kristeligt grundlag. Nu ved jeg ikke, hvorfor det var nødvendigt for det ærede medlem at svinge sig så højt op, som han gjorde i sin tale i dag, og tale om en „omstyrtning“ af skolen. Det er jo mærkeligt med teologer, de er ofte så fanatiske. Jeg kan ikke rigtig se, at der er nogen baggrund for de voldsomme udtryk, det ærede medlem anvendte. En „omstyrtning“ af skolen, fordi man flytter den generelle deling et år eller to op — det er et alt for voldsomt udtryk at bruge. De eksempler, det ærede medlem henviste til, f. eks. fra Sverige, var jo undtagelser. Man har gennemført den udelte skole i Sverige, så vidt jeg husker nogenlunde enstemmigt, i hvert fald var de udvalg, der sad og arbejdede med tingene, enige om at gennemføre den udelte skole. Man har gennemført den i Norge. I øvrigt har der slet ikke i forbindelse med delt og udelte skole været nogen diskussion om selve folkeskolens mål eller folkeskolens program. I den skoledebat, der er ført i disse år, er der ikke fra nogen side rejst indvending mod det, som kom til udtryk ved bekendtgørelsen i 1941.

Jeg glæder mig naturligvis også over, at det ærede medlem hr. Hvidberg nu anbefaler først og fremmest at gennemføre skoleordningen af 1937. Det er da et held, vi har den. Dengang vi skulle have den gennemført, stemte det ærede medlem imod — ja, jeg husker ikke, om han var her i tinget, men i hvert fald har hans partifæller stemt imod. Men det var da et held, at vi havde loven nu, ikke sandt, og dér

var vi altså mere forudseende end det ærede medlems parti. Det har vi normalt været. Det ærede medlems parti er jo konservativt, det er der ikke noget at sige til, de holder på det bestående. Men jeg tror ikke, at det ærede medlem helt er på højde med nyere pædagogiske synspunkter inden for skolen. Det ærede medlem talte om, at der også inden for det radikale venstre er folk, der er betænkelige ved den udelte skole. Det tror jeg da godt der er; det er for os ikke noget partispørgsmål. Jeg mener, det ville være ganske urimeligt, om alle holdt sig så nøje inden for partirammerne. Jeg ved ikke, om det standpunkt, det ærede medlem har, er hele det konservative partis. Jeg har mødt konservative skolefolk, ledende skolefolk ude i det praktiske skolearbejde, som er ganske uenige med det ærede medlem. Det ærede medlem kan gå rundt og spørge de ledende skolefolk i vore store byer om, hvordan de ser på den frie mellem-skole og delingen, som foregår nu. Han får ikke mange, heller ikke af sine egne politiske meningsfæller, til at støtte sig i sit standpunkt. Jeg tror derfor, det ærede medlem skulle overveje, om den voldsomme kritik, han rejser nu, har tilstrækkelig saglig baggrund. Jeg er nogenlunde sikker på, nu da vi nærmer os den udelte skoles gennemførelse, at når der er gået en halv snes år — jeg ved ikke, om vi mødes her — vil det ærede medlem på samme måde som i dag med hensyn til 1937-loven sige, at nu må vi have den gennemført. Det er bare kedeligt, at det varer så længe, inden det ærede medlem vil være med til de fornuftige ting.

Der er et område, hvor det ærede medlem stiller sig meget forstående, og det er over for den videre uddannelse af unge med studentereksamen. Han siger: luk læreanstalterne op! Det er meget tiltalende, men jeg ved ikke, hvordan det ærede medlem vil praktisere det. Vi har ikke nogen som helst mulighed for på vore læreanstalter at tage alle de elever, som kunne ønske at komme derind, vi har ikke engang mulighed for at tage dem, som er velegnede til at komme ind. Det ærede medlem taler i forbindelse med forslaget her om strukturændringen om omkostningerne; men har det ærede medlem ikke overvejet, hvad dette standpunkt fra hans side betyder i hundreder af millioner kro-

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

ner, hvis det skal praktiseres? Jeg er slet ikke uenig med det ærede medlem i, at adgangsbegrænsningen ved vore læreanstalter ikke er heldig, adgangen bør udvides, men jeg tror, at vi bliver nødt til at tage visse praktiske hensyn, før vi stiller et program op, der giver fri adgang til vore læreanstalter.

Jeg er også enig med det ærede medlem i, at vi skal opretholde den frie adgang til universitetsstudierne. Jeg har i perioder, hvor der var tale om begrænsning, gjort, hvad jeg kunne for at forhindre det. Men den frie adgang til den rent faglige uddannelse ved læreanstalterne forudsætter et apparat bygget op, og hvis dette apparat skal bygges op, vil det koste mange penge. Vi må naturligvis overveje, om vi synes, at de penge vil være givet godt ud. Jeg mener, at vi kunne være tjent med at give flere penge ud for at skaffe mere plads på vore læreanstalter, fordi der er mange fuldt kvalificerede unge, som bliver holdt ude af pladsmangel. Jeg er aldeles sikker på, at det ærede medlem vil få at se, at med den lettere adgang til eksamensskolen, som nu bliver givet landsbyskolens børn, vil det ikke komme til at mangle på kvalificerede studenter til at rykke ind på vore læreanstalter, selv om de udvides ganske betydeligt.

Med hensyn til gymnasieskolen og eksamensskolen i det hele taget bliver forholdet efter det foreliggende lovforslag det, at realklasserne overalt bliver indgangen til den videre eksamenslæsning. Derigennem får børnene fra landsbyskolen og købstadskolen lige adgang og lige muligheder for videre læsning. Det er tankerne fra venstres forslag, der er lagt til grund her. Jeg tror, at denne opbygning af eksamensskolen er god, og kan give den min tilslutning. Om gymnasieskolen skal være 3- eller 4-årig, har jeg ikke taget endeligt standpunkt til; men jeg skal erkende, at det 4-årige gymnasium er det, der tiltaler mig mest.

Jeg finder ikke, der er grund til, at vi her

i dag gennemgår alle enkeltheder i forslagene, der er til behandling. Jeg har fremsat nogle synspunkter om visse principper i disse forslag, og hvad der så mere skal ske, må foregå i folketingsudvalget. Men som skoleforslaget foreligger nu, kan jeg sige, at mit parti med undtagelse af ganske enkelte medlemmer kan give tilslutning til forslaget hovedprincipper, og jeg kan tilsige ministeren sagligt og velvilligt medarbejderskab med det mål for øje at opnå et positivt resultat. Jeg mener, tiden er inde, hvor en ny skolereform bør gennemføres. Så vidt man kan skønne, skulle de politiske muligheder også nu være til stede.

Alvilda Larsen: Da vi i sidste folketingsår havde skolen til debat, gav jeg udtryk for mit partis principielle syn på skolen og de ønsker, vi har med hensyn til den fremtidige skoleordning. Vi fandt ikke dengang, at midterlinjeforslaget på nogen måde kunne løse de nuværende problemer for skolen, og ville ikke stemme for den løsning, som midterlinjeforslaget indebar. Vi fremhævede, at en 8-årig enhedsskole, som alle børn gennemgik, og oven på denne en realskole og et 4-årigt gymnasium efter vor mening var den mest hensigtsmæssige løsning. Vi udtalte ligeledes vor sympati for Askovudvalgets forslag, som efter vor opfattelse lå nærmest den løsning, vi kunne tænke os. Ligeledes udtalte jeg, at vi fandt en hel del af de tanker, der var udtrykt i venstres forslag, positive og overvejelser værd.

De lovforslag herom, der nu foreligger, bærer præg af at omfatte de bedste tanker fra de forskellige forslag fra forrige folketingsår, og jeg kan kun betragte det som et væsentligt fremskridt. Det er et skridt hen imod den fuldkomne udelte skole, som er mit partis ønske. Det fremmer, synes jeg, på en god måde den ligestilling mellem skolen i byen og på landet, som efter vor opfattelse er af afgørende betydning. Det må være en hovedopgave for vor skole at sikre alle børn i vort land den mest ensartede undervisning så længe som muligt og at

[Alvilda Larsen.]

sikre samarbejdet mellem børn fra forskellige sociale miljøer, med forskellig intelligens og forskelligt praktisk håndelag. At holde børnene sammen i 8 år ville, finder vi, være det rigtigste. Når børn er 14-15 år, er de langt mere klar over sig selv og langt mere modne til at vælge det, de ønsker, og det, de mener de kan klare, end i 11-12 års alderen, hvor de efter den nugældende ordning må vælge.

Med en 8-årig enhedsskole kunne man tilrettelægge en bedre og grundigere undervisning, ikke mindst i de vigtigste elementærfag som regning, skrivning og dansk, og der ville endda være plads for andre kulturelle fag, f. eks. samfundskundskaber og fremmede sprog. Derved kunne vi give alle børn en god og tidssvarende undervisning, og der kunne blive plads til en sund og kammeratlig konkurrence børnene imellem. Ikke mindst det er vigtigt i en tid, da der ude i samfundet hersker den mest usunde konkurrence med alles kamp mod alle.

Desværre har ministeren nu opgivet det tvungne 8. skoleår, som efter det tidligere fremsatte forslag var forudsat at skulle gennemføres i løbet af en 10 års periode. Alle må erkende, at det 8. skoleår er påkrævet på grund af de stigende krav, den tekniske udvikling medfører; de fleste andre lande har da også gennemført det. Det er beklageligt, at ministeren er gået bort fra det tvungne 8. skoleår, men der åbnes dog i det foreliggende forslag muligheder for et 8. år. Jeg henstiller, at overvejelserne vedrørende det tvungne 8. skoleår alligevel videreføres og ikke helt opgives, således som man har på fornemmelsen, at det er sket nu.

Jeg har tidligere påvist, at betingelserne for et 8. skoleår naturligvis måtte være, at der er skoler nok og lærere nok. Det er rigtigt, at disse betingelser for et tvungent 8. skoleårs indførelse slet ikke er til stede i dag. Det er også værd at påpege, at indførelsen af et tvungent 8. skoleår måtte medføre, at der ydedes økonomisk hjælp til de dårligst stillede hjem. Alligevel vil jeg anmode ministeren om at oplyse, hvilke forholdsregler man vil tage nu for senere at kunne gennemføre den tvungne undervisning gennem 8 år, for på et eller andet tidspunkt — jeg tror ikke, det kan blive ret langt ud i fremtiden — må det 8. skoleår

komme, og forudsætningerne for dets indførelse må vi begynde at skabe allerede nu.

Da vi i sidste folketingsår behandlede skolespørgsmålet, bad jeg ministeren oplyse, hvad vi manglede af skoler, af klasseværelser og af lærere, før vi kunne sige, at 1937-loven var fuldt ud gennemført. Hertil svarede ministeren, at det kunne han ikke oplyse noget om, han var ikke nogen talautomat. Jeg fik indtryk af, at det var et betydningsløst spørgsmål at stille, når man diskuterer skolen i dag. Det glæder mig derfor at se, at det udvalg, der har behandlet midterlinjeforslaget og de to andre forslag, i allerhøjeste grad har interesseret sig netop for den side af sagen og har indhentet oplysninger om, hvad der mangler med hensyn til skolebyggeri og læreruddannelse. Det viste sig, at der i 1965 skal bruges 1 900 lærere ekstra, hvis alle børn, der til den tid har gået 7 år i skole, skal fortsætte endnu et år.

I øjeblikket mangler der andre 1 900 lærere, hvis der skal skabes tålelige undervisningsvilkår. Her henviser jeg til de mange berettigede klager fra forældre fra hele landet over, at lærermangelen er noget af det, der generer dem mest. Man anker over de skiftende lærere, de ustabile vikarforhold. Det fremhæves stadig meget stærkt, at disse forhold skaber den største uro i og omkring skolen. Endvidere oplyses det i udvalgsberetningen, at det 8. skoleår vil kræve 1 700 nye skoleklasser. Det svarer til omkring 70 store skoler ud over, hvad der skal bygges for at afskaffe den nuværende lokalemangel. Jeg finder derfor anledning til at spørge ministeren, hvilke planer han og regeringen i øvrigt har med henblik på at skaffe tilstrækkeligt mange lokaler og tilstrækkeligt mange lærere. Det har vi heller ikke hørt noget om i dag, og jeg vil ikke undlade at understrege, at det er det, der er skyld i den misere, skolen lider under nu; det er noget af det, der generer skolen mest. Hvis dette nye strukturforslag skal blive andet end en lap papir, bør vi høre noget om, på hvilken måde man vil løse spørgsmålet om lokalemangelen, skolemangelen og lærermangelen. Det er nødvendigt, at vi får noget at vide om det, selv om det tvungne 8. skoleår ikke gennemføres ved denne lejlighed.

Jeg har bemærket, at der nu vil blive

[Alvilda Larsen.]

givet øget støtte til opførelse af flere klasseværelser på landet. Det er udmærket, og der vil således være en chance for bedre at kunne opfylde 1937-lovens frister. Jeg spørger alligevel, om det er tilstrækkeligt, om der ikke skal helt andre midler til, helt andre summer til, fra statens side for at løse skolens problemer. Man har igen henvist til, at skolebyggeri og materialer kræver valuta, og der er henvist til landets vanskelige finansielle stilling o. s. v. Jeg finder i den anledning grund til at henvise til, hvad alle sagkyndige siger, at det er så forsvindende lidt valuta, der kræves til byggematerialer, og jeg kan derfor ikke se, at denne undskyldning i forbindelse med skolebyggeri overhovedet kan tages for gode varer.

Jeg spørger, om tiden ikke er inde til at fremlægge en samlet plan for det nødvendige skolebyggeri her i landet. Jeg er ikke tilfreds med, at ministeren ifølge lovforslaget får bemyndigelse til efter forhandling med finansudvalget at afgøre, hvad der skal bygges, og hvilke ansøgninger om skolebyggeri der skal imødekommes. Jeg mener, det er så vigtigt at overvinde lokale- og lærermangelen, at foranstaltninger med henblik herpå må lovfæstes; man kan ikke blot give den højtærede undervisningsminister bemyndigelse til selv at afgøre det efter forhandling med finansudvalget. Jeg er nemlig, som jeg sagde før, bange for, at den nye lov kun bliver et stykke papir og ikke kommer til at virke efter sin hensigt, hvis lokaler og lærere ikke er til stede.

Jeg ønsker også oplysning om hver anden dags undervisningen på landet, og om dette lovforslag om folkeskolen tilsigter helt at afskaffe den. Jeg har gennemlæst lovforslaget, men har ikke kunnet finde noget holdepunkt for, at man nu helt afskaffer denne undervisningsform. Det er dog noget af det vigtigste, og vi har i en afstand af kun 30 km fra København skoler med undervisning hver anden dag. Jeg beder den højtærede minister svare mig på, om gennemførelsen af dette lovforslag sikrer os en total afskaffelse af denne undervisningsform. Jeg finder, at dette punkt er meget vigtigt, for hvis vi stadig opretholder hver anden dags undervisningen på landet, der langt igen, før vi kan tale om en lige-

stilling af børn i by og på land på det undervisningsmæssige område.

Jeg hilser med glæde, at vi med disse lovforslags gennemførelse får afskaffet den uheldige deling af børnene i 11-12 års alderen, som vi hidtil har haft. Alle har været enige om, at den eksamensfri mellem-skole var en dårlig skole, sådan at forstå, at den ikke gav børnene en rimelig undervisning. Dette er ikke på nogen måde ment som kritik af de lærere, der har undervist i denne skole; de har efter min opfattelse gjort et overordentlig stort og prisværdigt arbejde med denne skole, uden at det dog er lykkedes at forbedre den i nævneværdig grad. De børn, der kom i denne skole, følte sig, som det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) ganske rigtigt sagde, totalt slået ud. De havde mistet ethvert perspektiv, og det er alt for hårdt for børn, der kun er 11-12 år gamle. Årsagen hertil mener jeg ligger i, at man delte børnene allerede i 11-12 års alderen.

Efter de foreliggende lovforslag skal denne deling udskydes 1 år, og det tror jeg er af meget stor værdi. Jeg synes, vi finder en bekræftelse på, at der foregår en udvikling i den rigtige retning, bl. a. ved de forskellige forsøg, der er gjort dels i Horsens, dels i Frederiksberg kommune og dels på Emdrupborg. Jeg vil i den forbindelse henstille, at man yderligere tilstræber flere forsøg, og at man endelig viderefører de forsøg, der er i gang.

Disse forsøg viser indtil nu, at udsættelsen af spørgsmålet om børnenes overgang til eksamensafdeling bevirker større arbejdsro i de to øverste grundskoleklasser, og forsøgene viser, at den frygt, man kunne nære med hensyn til elevernes evner til i den såkaldte skoletrætte alder at vælge linje og i det hele taget forblive i skolen, er absolut ubegrundet. Det viser sig også, at de bedst begavede elever ikke distanceres, ikke hæmmes på nogen måde, men virker som et godt eksempel, virker inciterende og op-hjælpende på de andre elever, de mere tunge elever; de trækker dem simpelt hen med op. Det samlede resultat er blevet bedre; det viser samtlige forsøg, der har fundet sted. Vi ser også understreget, at flere børn end normalt fortsætter skolegangen efter skolepligtens ophør.

Endelig understreger forsøgene, at man

[Alvilda Larsen.]

ikke forringer de kundskabsmæssige resultater ved at undlade delingen i 11-12 års alderen, og at en samlet undervisning af børnene ud over grundskolens 5 klasser rummer betydelige værdier.

Nu udskydes delingen altså 1 år, og det hilser jeg med glæde, og jeg håber, at erfaringerne meget hurtigt vil vise, at en endnu senere deling vil vise sig at være et fremskridt.

Med de lovforslag, vi nu behandler, opnår vi også at få lettet det eksamenspres, som jo alle ved har været et mareridt, især for børnene, men også for forældrene. Jeg finder, at dette er et meget stort fremskridt, men også her vil jeg rejse spørgsmålet, om det er rigtigt at give gymnasierne adgang til at have realskoleklasser. Jeg gav udtryk for lignende betænkeligheder, da vi behandlede et tilsvarende lovforslag for gymnasieskolen i fjor, og henviste til, at tilhængerne af, at gymnasieskolen skulle have hovedskoleklasser, begrundede deres stilling med, at man skulle skabe de bedst mulige forhold for de mest begavede, altså for eliten. Jeg var betænkelig ved den motivering, og jeg nærer faktisk i dag de samme betænkeligheder, når man nu skal have realskolen i gymnasieskolen. Vil det ikke betyde, at man bevarer det eksamenspres, som man ellers vil lette? Vil gymnasiet ikke herved få større indflydelse på undervisningen, end det er rimeligt? Jeg vil henvisse til, at spørgsmålet er blevet rejst af skolekredse, og jeg er ikke utilbøjelig til at give kritikerne ret.

Ganske som vi i dag har mellemskolen som et naturligt led, som en naturlig, fast bestanddel af folkeskolen, på samme måde ønsker jeg at beholde realskolen som en fast bestanddel af folkeskolen. Det er jeg bange for ikke bliver muligt, hvis vi får realskole også i gymnasierne. Jeg mener, at vi skal have en ren 4-årig gymnasieskole med realskolen fast knyttet til folkeskolen.

Herudover vil jeg pege på det nødvendige i, at der skaffes flere gymnasiepladser. Jeg er helt enig i de bemærkninger desangående, som er fremsat af det ærede medlem hr. Hvidberg. Det er nødvendigt, at vi beskæftiger os med spørgsmålet gymnasiepladser, nye gymnasier, allerede nu, for presset findes jo allerede. Hvis vi vil hævde, at vi

vil gøre alt for at kunne modtage ungdommen fra de store årgange, hvis vi virkelig i praksis vil hævde, at ingen med evner skal holdes ude fra en højere undervisning, ja, så tror jeg, vi bliver nødt til at gøre noget ekstraordinært. Der må bygges flere gymnasier, og også på dette punkt efterlyser jeg nøjagtigere oplysninger om planerne desangående. Jeg vil gerne have konkrete oplysninger om, hvilke planer ministeren har om gymnasiebyggeri. Vi har en pligt til, så snart de store årgange melder sig, at have pladser nok, og det gælder i øvrigt også de højere læreanstalter. Hvis ikke der skaffes pladser, bliver der adgangsbe-grænsning i højere grad, end vi har det i dag, og det betyder simpelt hen, at det barn, der kommer fra trygge kår i hjemmet, fra gode boligforhold, vil have andre forudsætninger end det barn, der kommer fra et økonomisk dårligere stillet hjem, hvor barnet ikke kan få den ro og heller ikke den støtte til skolearbejdet, som børn i bedre stillede hjem har. Fremfor en demokratisering af undervisningen vil vi da meget nemt få det modsatte, idet den højere uddannelse i højere grad, end tilfældet er i dag, vil blive et privilegium for de bedst stillede.

Jeg finder, at det er meget nødvendigt, at vi får noget nærmere at vide om gymnasiepladser og nye gymnasier; flere gymnasier, flere skoler, flere lærere må garanteres, hvis denne lovgivning skal betyde et fremskridt.

Endelig vil jeg igen fremhæve, at ingen strukturændring, heller ikke den, der foreslås nu, løser alle skoleproblemer. Nok så vigtigt er skolens indhold, og jeg mener, at undervisningsplanerne må gennemgå væsentlige ændringer. Er det ikke sådan, at de undervisningsplaner, vi har nu, må tilpasses den nye ramme, som her foreslås skabt? Det har jeg ikke set noget rigtigt om; jeg vil i hvert fald gerne efterlyse et svar herpå. Jeg kan ikke se rettere, end at ændringer i undervisningsplanerne er nødvendige, og at de især må gælde f. eks. historieundervisningen og til dels også geografiundervisningen. Det hjælper jo ikke meget, hvis undervisningen kommer til at forme sig sådan, at der gives en afrundet undervisning i hovedskolens 6 år, hvorefter den i realskolen og i de øvrige 2 år i grundskolen væsentlig hviler på gentagelse af

[Alvilda Larsen.]

stoffet. Jeg ved ikke, om der er planer om ændring af de nuværende undervisningsplaner, men jeg vil gerne høre noget derom.

Til slut vil jeg rejse spørgsmålet om, hvordan det forholder sig med de 9. klasser, vi har i de københavnske skoler og i en række omegnskommuner ved København. Jeg har den opfattelse, at man finder dem overordentlig værdifulde. Jeg kan ikke rigtig se, hvor de kommer ind i billedet nu. Jeg har dog opfattet dette lovforslag med dets på mangfoldige områder meget smidige bestemmelser således, at 9. klasserne kan indpasses i den nye lovgivnings rammer. Det kan måske også tænkes, at man har forestillet sig, at 9. klasserne skulle placeres på ungdomsskolesiden; jeg ved det ikke, men jeg rejser spørgsmålet for at få sikkerhed for, at de 9. klasser, vi har, under alle omstændigheder vil blive bevaret.

Det var de bemærkninger, jeg har at gøre nu ved første behandling; jeg håber, jeg kan få lov til under den senere behandling måske at fremsætte yderligere principielle betragtninger. Jeg har ikke været med i udvalget og har således ikke haft de samme forudsætninger for at følge skolelovsforslagene og kan derfor ikke have det samme overblik over denne lovgivnings mulige virkninger som andre medlemmer her i tinget, der har deltaget i udvalgsbehandlingen. Jeg skal derfor nøjes med blot at henvise til de bemærkninger, jeg gjorde, da vi havde skolens forhold til debat i sidste samling; jeg håber som sagt at få lov til at vende tilbage til lovforslagenes enkeltheder, når vi får dem til behandling igen, men jeg kan tilsige mit partis støtte og overordentlig velvillige behandling af de foreliggende lovforslag.

Alfred Jørgensen: Før vi forkaster den skoleordning, vi har, og som vi kender, til fordel for noget nyt og uprøvet, vil det være nyttigt og rimeligt at underkaste den bestående ordning en saglig og nøgtern vurdering. Det skal være mit formål her, idet jeg i første række skal holde mig til folkeskolen med dens 3 afdelinger, som jeg vil betegne med de neutrale benævnelser: grundskolen, hovedskolen og eksamensskolen.

I grundskolen bør der navnlig tages sigte

på at bibringe eleverne sådanne færdigheder i de elementære fag læsning, skrivning og regning, at de har forudsætning for at gå videre i hovedskolen eller eksamensskolen. Erfaringen har lært os, at dette mål kan nås inden for de 5 første skoleår. Det er derfor naturligt at sætte grænsen for grundskolen efter det 5. skoleår — også den højtærede undervisningsministers lovforslag understreger jo dette ved at foreslå at påbegynde undervisningen i fremmede sprog i det 6. skoleår; heller ikke fra anden side har jeg hørt nogen begrundelse for at forlænge grundskolen ud over det 5. skoleår.

Jeg vil gerne slå fast, at den nuværende skoleordnings 5-årige grundskole erfaringsmæssigt giver et godt og tilstrækkeligt grundlag for det videregående skolearbejde i hovedskolen eller eksamensskolen.

I de senere års debat om skolen er det især den nugældende eksamensskole, mellemskolen, der har måttet stå for skud. Dette kan dog ikke tilsløre den kendsgerning, at mellemskolen er den afdeling inden for folkeskolen, hvor undervisningen ligger i det roligste leje, med en passende blanding af fasthed og frihed og med en naturlig fremadskriden i de krav, der stilles til eleverne lige fra 1. til 4. mellemskoleklasse, ja, helt op i realklassen, svarende til deres evner og udvikling. Det er min erfaring gennem mange års arbejde i mellemskolen, at eleverne befinder sig godt ved det regelmæssige arbejde og de krav, der stilles til dem, afpasset efter deres modenhed og muligheder. Derfor er mellemskolen også en eftertragtet arbejdsmark for lærere, ligesom den i særlig grad har forældrenes bevågenhed. Den omstændighed, at arbejdet i mellemskolen har sit mål i en eksamen, at hverdagen stiller krav om et arbejde fra elevernes side og et samarbejde mellem lærere og elever, rummer vel forklaringen på mellemskolens succes.

Det svage punkt i den bestående ordning er den 2—3-årige hovedskole, omfattende 6., 7. og eventuelt 8. klasse. Miseren ligger utvivlsomt i, at der ikke er afstukket bestemte mål for arbejdet, med den deraf følgende alt for store afgang til eksamensskolen. Man må gøre sig klart, at det er her, vanskeligheden ligger, og at det er her, man må sætte ind for at indføre en forbedring af skolen. Hidtil har det kun været småt

[Alfred Jørgensen.]

med held i disse bestræbelser. Man har prøvet med en navneforandring ud fra den betragtning, at når folk nu ville have deres børn i mellemskole, behøvede man blot at kalde folkeskolen den eksamensfri afdeling af mellemskolen for at dæmme op for tilstrømningen til eksamensskolen. Det var naturligvis godt fundet på, men det gik alligevel ikke. Man havde åbenbart undervurderet forældrenes intelligens.

Så dukkede tanken op om enhedsskolen; når børnene blev holdt sammen i samme skole og i samme klasse til undervisningspligtens ophør, skulle alle vanskeligheder være overvundet. Forhåbentlig vil det dog ikke lykkes at skabe et flertal for denne ensretning af skolen. Den hviler for øvrigt på den fundamentale misforståelse, at det er til gavn for de mindre begavede elever at blive undervist sammen med de mere velbegavede kammerater. Det er dog en kendsgerning, at man ellers tilstræber så ensartede klasser som muligt med hensyn til alderstrin, og at man samler svagt begavede børn i særlige hjælpeklasser, uden at man har hørt om mindreværdskomplekser hos nogen af den grund.

Der er fra alle sider enighed om, at den bestående skoleordning har mangler, der må afhjælpes. Det må så undersøges, om de foreliggende forslag løser problemerne på den bedste måde. Det af den højtærede undervisningsminister fremsatte lovforslag bærer tydeligt præg af at være et kompromisforslag. Det går en mellemvej midt imellem den delte og den udelte skole. Det skal så vise sig, om det er i stand til at samle tilslutning fra yderpunkterne. Det er sagligt set en svaghed ved forslaget, at det deler børnene efter det 6. skoleår, et år senere end efter den bestående skoleordning. Derved får de et år mindre i eksamensskolen, og deres start her falder sammen med de begyndende overgangsårs vanskeligheder i 13—14 års alderen; det gælder i hvert fald for dem, der er fremmeligst i udvikling. Og for alle gælder det, at de mister et roligt og godt arbejdsår ved deres start i eksamensskolen.

Fra visse sider har man bekæmpet eksamensmellemskolen, fordi den trak for mange elever til sig og således udkonkurrede den eksamensfri skole. Men mon der

er nogen der tror, at dette forhold vil ændres, blot fordi man giver eksamensskolen et nyt navn og affakter den med et år? Jeg tror, folk fremdeles vil betragte eksamensskolen som den bedste og fineste skole, og jeg kender så meget til menneskenes honnøtte ambition, at jeg tør spå om en overvældende tilstrømning til den nye eksamensskole af både kvalificerede og ikke-kvalificerede elever, når døren ved optagelsesprøvens bortfald slås op på vid gab. Det vil så igen føre til, at de velbegavede elever hæmmes i deres koregang, og desværre også til en devaluering af eksaminerne.

Eksamensmellemskolens modstandere bruger tit stærke udtryk som „eksamensjageri“ og „eksamenshysteri“, og jeg vil ikke benægte, at disse stærke ord undertiden bruges med en vis berettigelse. Men hvordan vil det så ikke gå, hvis man fjerner alle adgangshæmmende forholdsregler, så man næsten kan sige, at børnene gennes ind i eksamensskolen, hvor en sådan findes? Hvor den ikke findes, dér lokkes den frem med løfte og med løn, som der står skrevet, så at målet, der tilstræbes, åbenbart er: hver kommune landet over sin eksamensskole. Så bliver der et eksamensjag, så det forslår noget. Jeg tror altså ikke, den højtærede undervisningsministers forslag vil være i stand til at skabe balance i skolebilledet, men at skolen med forslaget gennemførelse stadig vil have slagside med hældning mod eksamensskolen og mod en affolkning af den eksamensfri skole.

Vil man virkelig reformere skolen og afhjælpe dens mangler og opnå en tiltrængt balance, da bør det ikke ske ved at bekrige eller afskaffe den nuværende eksamensskole, men ved at rette de fejl, der hæfter sig ved den eksamensfri skole. Jeg skal eksempelvis pege på, at man kunne nedsætte klassekvotienten og give lærerne samme timerreduktion som i eksamensskolen. Det ville være ret og rimeligt over for de lærere, der for den almindelige bevidsthed har fået til-delt den vanskeligste opgave, og det er nødvendigt, hvis den eksamensfri skole også skal have mulighed for at beholde de dygtigste lærere.

For øvrigt vil jeg pege på, som jeg gjorde det under forrige års skoledebat, at den merudgift, der vil opstå, kan udlignes ved

[Alfred Jørgensen.]

en nedsættelse af klassernes timetal for de årgange, hvor eleverne allerede er skoletrætte. Det er en kendsgerning — og den gælder i almindelighed alle eleverne i skolen — at der er en grænse, ja, en ret snæver grænse for, hvad man kan proppe i eleverne af kundskaber og belæring, og jeg tror, at man med hensyn til timetal og fagtrængsel i skolen er ved at overskride denne grænse; det vil ikke være klogt at gå videre ad den vej.

Med hensyn til det konservative forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning er forholdet jo det, at dette forslag ligger på linje med de tanker, jeg gav udtryk for, sidst vi havde skoledebat i det høje ting — refereret i Folketingsstidende 1955-56, sp. 657—63. Efter forslaget opretholdes den bestående skoleordning, hvad jeg også har været inde på, som den bedste af de foreslåede løsninger, men desuden foreslås indførelse af et obligatorisk 8. skoleår. Hertil vil jeg sige, at også jeg er tilhænger af et 8. skoleår, men vel at mærke på frivillig basis. Jeg kender af erfaring lidt til, hvad det betyder, når elever, der ikke ønsker at deltage i det 8. skoleårs undervisning, alligevel bliver tvunget derind og ved deres uvilje er med til at hindre, at de elever, som har lysten og muligheden for at opnå udbytte af denne undervisning, får noget ud af det. Endelig påskønner jeg den i afsnit V optagne bestemmelse om, at den private skoles fortsatte beståen skal sikres.

Det skal ikke skjules, at der er ting i den højtærede undervisningsministers forslag, der nok kan vække uro inden for den private eksamensskole.

Formanden: Jeg henstiller, at man hører talerne i ro.

Alfred Jørgensen: Jeg tænker på lovforslagets bestemmelse om, at 1. eksamensklasse skæres bort. Det er klart, at det vil være en trussel mod skolernes økonomi, når driften er baseret på en 5-klasset skole og den nu skæres ned til en 4-klasset. Og forholdet bliver endnu mere grelt, når der ses på investeringen i bygningerne, en investering, der i givet fald må forrentes og afskrives under vilkår, der er ugunstigere,

end da investeringen fandt sted. Her må det yderligere understreges, at skolerne har tilvejebragt bygningerne for egne midler uden nogen form for tilskud. Hertil kommer en eventuel nyordning af gymnasiet med mulighed for en afgang til denne skoleform efter 2. realklasse i stedet for som nu efter mellemskoleeksamen eller realeksamen, d. v. s. 1 eller 2 år tidligere end nu, en ordning, der kan få alvorlig indflydelse på nogle skolers økonomi.

I denne forbindelse vil jeg også omtale loven om vederlagsfri undervisning. Denne lov, der kun omfatter elever, der går i offentlig skole, fik ved undervisningsministerens cirkulære til kommunerne om disses adgang til at slutte overenskomst med private realskoler også betydning for disse skolers elever, men kun i de tilfælde, hvor der er oprettet kontrakt mellem kommunen og den private realskole. Der er herved skabt en forskelsordning, som forældrene næppe kan være tjent med, og af hensyn til forældrene burde denne forskel udjævnes; jeg gentager: af hensyn til forældrene — ikke af hensyn til skolerne; fra den private skoles side beklages det, at skolerne mister deres private præg ved, at kommunen skydes ind mellem skolen og hjemmet.

Den skolelovgivning, som nu er på dagsordenen, og som vel også har en mulighed for at blive gennemført, kan blive bestemmende for skolens liv og arbejde lang tid fremover. Det er derfor ønskeligt, at alle muligheder underkastes en grundig prøvelse, og dette kunne ske i en kommission. Nu hørte jeg jo rigtignok, at den højtærede undervisningsminister forleden dag gav udtryk for, at tidspunktet for nedsættelse af en kommission var forpasset, da sagen nu var afklaret og en afgørelse var på trapperne. Det forekommer mig dog, at en sammenligning mellem de lovforslag, den højtærede undervisningsminister fremsatte i fjor, og de lovforslag, han nu har fremsat, giver indtryk af, at det med afklaringen ikke er slet så afgjort, og at den højtærede undervisningsminister i hvert fald ikke har bidt sig fast i noget bestemt standpunkt, men stadig er tilgængelig for argumenter og påvirkning, hvad jeg naturligvis ikke vil laste ham for. Dette får mig til alligevel at støtte tanken om nedsættelse af en hurtigt

[Alfred Jørgensen.]

arbejdende kommission til dybtgående behandling af disse vigtige spørgsmål.

Poul Sørensen: Jeg skal ikke nægte, at jeg havde ventet en lidt anden form fra den højtærede minister over for det forslag, som det konservative folkeparti har fremsat. Ministeren har ret til at anvende den arrogante form, han benyttede, men jeg vil dog gerne her fra talerstolen sige til den højtærede minister, at jeg finder, det havde været heldigere, om han på saglig vis var gået ind i drøftelser af de ting, der her er stillet forslag om, i stedet for at benytte den form, som blev bragt i anvendelse. Ministeren har så sandelig ingen grund til i øjeblikket — og vel heller ikke ellers — at optræde sådan, som vi i dag har været vidne til.

Det er nødvendigt for mig at minde om et par ting, således som skoledebatten er forløbet i de sidste tider. Den højtærede minister fremsatte sine skolelovsforslag den 5. oktober sidste år; der blev nedsat et udvalg den 4. november, og dermed begyndte arbejdet med denne uhyre omfattende sag. Sammenlignet med den tid, behandlingen af andre lovforslag tager, måtte man vel forvente, at der derefter ville blive rimelige arbejdsmuligheder for udvalgets medlemmer og rimelig tid for grupperne til at tage stilling i tiden fremefter. Den 1. marts 1956 blev lovforslagene fejlet af bordet. Dagen før, om eftermiddagen, var ordførerne kaldt til forhandling med ministeren med besked om, at nu skulle der tages stilling til det obligatoriske 8. skoleår. Vor gruppe, som har interesse for det 8. skoleår, hvad jeg tidligere personligt har givet udtryk for, var ikke i stand til at give endelig besked herom. Næste morgen blev udvalget indkaldt; dér blev meddelelsen givet udvalget, og derefter modtog vi ved frokosttid en skrivelse fra den højtærede minister, hvorefter alle blev gjort bekendt med, at det, den højtærede minister havde lovsunget ud over landet i månedsvis, med ét slag var taget af bordet, var færdigt. Der blev føjet til: men denne skitse — altså den nye — står jeg for så vidt ikke inde for, for jeg har ikke haft tid til at gennemlæse den. Det er dog, synes jeg, en passage i dansk skolepolitik,

som fortjener at blive erindret, når vi nu drøfter de nye lovforslag.

Jeg vil gerne gøre endnu et par bemærkninger. Jeg ved meget vel, at denne drøftelse begribeligvis ikke kan bringes til afslutning i eftermiddag; men da det er første behandling, er det vel tilladt at forsøge, om man kan få spørgsmål besvaret. Det foreslås altså, at de 5 år, som vi hidtil har haft som grundlag, skal ændres til 6 år. Jeg skal ikke over for det høje ting karakterisere, hvad vi føler det vil betyde for den eksamensmellemskole, som titusinder og atter titusinder af hjem føler sig knyttet til. Ikke mindst — det må jeg sige til det ærede medlem hr. Horn — er socialdemokratiets tillidsmænd indstillet således, som jeg her har angivet, hvilket der blev givet udtryk for på det møde, jeg deltog i i Odense. De ønsker at stå vagt om eksamensmellemskolen.

Det er sagt klart af mit partis ordfører, så det skal jeg ikke argumentere videre for her i salen, men jeg vil gerne i de få minutter, jeg vil tale, tage op til beskuelse de vilkår, der efter ministerens forslag skal gives den del af dette lands ungdom, som ikke kommer ind i realafdelingen. Der er vel ingen, der betvivler, at presset på realafdelingen vil blive lige så stort som det, vi nu har på eksamensmellemskolen. Der er ingen hjem, der vil ophøre med at gøre et arbejde for at få deres børn ført derover. Nu vil det ikke komme efter 5. klasse, men efter 6. klasse. De sidste tal, jeg har indhentet oplysning om, siger mig, at 52 pct. af landets børn bliver ladet tilbage; de kommer ikke ind i realafdelingen. Således er det nu. Det vil sige, at disse 52 pct.s vilkår — således har jeg opfattet lovforslaget, men jeg lader mig gerne rette — vil blive, at de kommer i en 7. klasse, men ikke med de kammerater, de har gået sammen med i 6 år, for halvdelen af disse er ført over i en ny klasse, nemlig i 1. realklasse. Derfor må denne 7. klasse suppleres med elever fra andre klasser, altså nye kammerater. Det er de vilkår, man vil byde eleverne i 7. klasse, så vidt jeg kan overskue lovforslagene. Dernæst tilbyder man som afslutning på skolegangen her i landet et frivilligt 8. skoleår. Når man tænker på de drøftelser, der har været ført om, hvor nødvendigt det er at give i hvert fald to — i vort

[Poul Sørensen.]

forslag har vi endda søgt at nå tre — samlede år til undervisning for den ungdom, der ikke når ind i eksamensmellemskolen, må det forbavse, at man her skaber et grundlag, hvorefter eleverne med nye kammerater skal gå 7. klasse igennem og derefter eventuelt 8. klasse, hvor kun en fjerdedel af børnene kommer. Det vil sige, at de får helt nye kammerater også i den 8. klasse, der skal danne afslutningen. Ja, jeg må rigtignok bede om at blive orienteret om, hvor balancen i skolebilledet herefter bliver af.

Det er selvfølgelig en let sag — men det skal jeg afholde mig fra — at dykke ned i den højtærede ministers taler landet over, fra skolemøde til skolemøde, fra lærerforsamling til lærerforsamling, hvor ministeren påviser, at det, han nu har fundet frem til, virkelig er løsningen på vore skoleproblemer. Vi er tværtimod nu kommet i en sådan situation — jeg mener, at jeg har ret i denne påstand, men jeg lader mig som sagt gerne retlede af den højtærede minister — at det i virkeligheden er mildt udtrykt, når det ærede medlem hr. Hvidberg med et citat sagde, at der er gennemtræk fra alle sider i denne 7., sidste klasse, hvorefter kun en ganske lille del af eleverne når op i den 8. klasse.

Må jeg slutte mine bemærkninger om dette område med at sige, at der vist var grund til, at den højtærede minister på en rolig og mere saglig måde havde taget de tanker op, som er nedfældet i vor skitse. Det har ikke været min agt — selv om det er let at komme til det, forstår jeg — at ryge fredspibe med ministeren. Min tur dertil kommer måske engang, men så bliver det på det grundlag, vi har foreslået. Jeg vil gerne understrege, at vi føler, at denne usaglige behandlingsmåde ligger under, hvad vi havde ventet.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) — det skal ikke være nogen hemmelighed — at det forekommer mig, at den, der har haft det største sam-

menbrud med den eksamensfri mellemskole, er det ærede medlem. Jeg er ikke ekspert på dette område, jeg har kun en 12 års periode som medlem af skolekommissionen i en købstad bag mig, og derfor ved jeg ikke alverden om dette, men jeg synes, at den eksamensfri mellemskole frembyder det tristest tænkelige billede. Det ærede medlem var rådgiver for os i 1937, da der skulle skabes et særligt grundlag. Tankerne bag denne skolelov blev ganske vist ikke nedfældet i paragraffer, men det var jo friheden på alle områder, man skulle tilgodese. Jeg kan ikke udtrykke bedre, hvad der manglede, og hvad der skulle rettes ved den eksamensfri mellemskole, end en jævn mand ude i landet gjorde ved et møde, hvor han under diskussionen sagde til mig, at hvis man gjorde tre ting med den eksamensfri mellemskole, ville meget blive klaret. Han overdrev det noget, men han sagde: hvis man giver den eksamensfri mellemskole en eksamen, hvis man afskaffer skolepsykologerne, og hvis man lader lærerne give de uartige drenge nogle klø, så rettes der meget op i den danske skole. Jeg deler selvfølgelig ikke disses synspunkter, men jeg tror dog, de rammer noget centralt, og derfor vil jeg for mit vedkommende slutte mig til de i øvrigt kun få talere, der her har givet udtryk for, at en stramning vil blive nødvendig, hvis vi — om jeg må sige det sådan — skal kunne betjene de mere end 50 pct. af dette lands børn, som vil ende i 7. klasse, nogle af dem muligvis i 8. klasse.

Jeg vil gerne føje til, at der aldrig har været givet udtryk for andet, end at det konservative folkeparti vil vise vilje til at hjælpe landsbyskolen, som skal have en håndsrekning. Det er ikke med ord, den skal have det, det er med kontante midler.

Med den udvikling, vi er inde i her i landet, er der vist mange andre end de ærede medlemmer, der har talt her i dag, der mener, at man nu er ved at ødelægge den eksamensmellemskole, som har været en opstigningsmulighed for mange, mange børn her i landet — når man i stedet for eksamensmellems-

[Poul Sørensen.]

skolen og den nuværende fri mellemskole vil sætte en 7. klasse, således som jeg har skitseret det, og så i øvrigt sætte et spørgsmålstegn ved, hvem der skal nå op i 8. klasse.

Else Zeuthen: Når jeg har ønsket at tage ordet under denne debat, er det for at udtrykke min store betænkelighed ved de af den højtærede undervisningsminister fremsatte lovforslag, som mit parti jo i øvrigt har tilsluttet sig med undtagelse af det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, der kan give principiel tilslutning til de synspunkter, jeg her skal fremsætte.

Jeg skal samle mine betænkeligheder om nogle enkelte hovedpunkter. For det første vil jeg gerne sige, at jeg fuldt forstår Danmarks Lærerforenings ønske om at få nedsat en hurtigt arbejdende kommission til drøftelse og forberedelse af lovforslagene. Også inden for andre lærerorganisationer hersker der som tidligere fremhævet utilfredshed over ikke at være blevet taget med på råd, før de foreliggende lovforslag blev fremsat. Når det siges, at denne sag har været gennemdrøftet mere end nogen anden, kan jeg ikke gå med hertil. Man har nok debatteret og drøftet skolesagen, men man har ikke, så vidt jeg ved, foretaget dybtgående undersøgelser. Jeg kan blot henvise til, hvor langt anderledes grundigt man er gået til værks i Sverige, således som det fremgår af beretningen fra det i forrige folketingssamling nedsatte udvalg, bilag 11. Først nedsatte man i 1940 et såkaldt ekspertudvalg bestående af skolekyndige og skoleinteresserede mænd og kvinder og teoretiske og praktiske pædagoger repræsenterende samtlige skoleformer. Dette udvalg, der arbejdede i 7 år, foretog en grundig analyse af det svenske skolevæsens historie, struktur og problemer, og det udarbejdede forslag til skolens fremtidige ordning. Men kort før dette arbejde blev færdigt, blev der nedsat en parlamentarisk kommission, som skulle prøve ekspertudvalgets betænkning og finde frem til det politisk gennemførlige, og derefter begyndte man endda med omfattende praktiske forsøg.

Jeg har fremført dette for at understrege, hvor langt grundigere man er gået til værks i vort naboland, og jeg vil derfor understrege

betydningen af, at der kommer et meget nært samarbejde i stand med den danske lærerstand under den nærmere udformning af lovforslagene. Jeg ved ikke, om der er andre former for samarbejde, men mig forekommer henvendelser og deputationer ikke at være nok.

Man hører ikke sjældent den udtalelse, at det jo ikke er lærerne, der skal bestemme de former, under hvilke børnene skal undervises. Det skal de ganske vist ikke gøre alene, men en nyordning skulle dog gerne mødes med udstrakt velvilje og billigelse af de mænd og kvinder, der først og fremmest skal arbejde med den, og som vel har den bedste indsigt i undervisningens problemer — ellers tror jeg ikke, reformen får nogen god start.

Det andet punkt, jeg vil hæfte mig ved, er, at lovforslaget åbner mulighed for overgang til enhedsskolen i de første 7 eller 6 år.

Jeg har med den største interesse læst i beretningen om forsøgene med enhedsskolen i Horsens og på Frederiksberg. Det står mig klart, at forsøgene er betydningsfulde og viser, hvilke fordele en enhedsskole kan have, men jeg finder, at forsøgene trods alt er for begrænsede. Det fremhæves jo også gang på gang i rapporterne derfra, at man endnu ikke ved nok til at kunne drage afgørende konklusioner. For det første er det vel sikkert, at de lærere, der foretager forsøgene, er særligt interesserede i disse forsøg og derfor sandsynligvis opnår bedre resultater, end man vil kunne regne med gennemsnitligt. Endvidere har man ved forsøgene arbejdet med en lavere klassekvotient end almindeligt i skolen, og endelig fremhæves det i rapporterne om skoleforsøgene, at en tilfredsstillende undervisning i de udelte skoleklasser på de ældre trin kun kan gives, hvis lærerne anvender gruppeundervisning og individualiseret undervisning i større udstrækning, end det almindeligvis er tilfældet, samt at såkaldte „deletimer“ er næsten uundværlige, da afstanden i intelligensudviklingen mellem de velbegavede og de svagere begavede børn bliver større med alderen. Derfor vil arbejdet i udelte klasser give læreren et betydeligt ekstraarbejde og, i den udstrækning man tyr til deletimer, betyde væsentlige udgifter til ekstra lærerløn og lokaler.

[Else Zeuthen.]

For at opnå de gode resultater må man altså fra samfundets side være villig til at betale prisen derfor.

Det foreliggende lovforslag går som bekendt ud på at indføre udelte klasser i 7 år eller 6 år, medens vi nu deler efter 5 år. Men det må vel så være tilladt at opkaste spørgsmålet, om de velbegavede børns interesser imødekommes i tilstrækkelig udstrækning. Jeg tror ikke, dette er tilfældet, og jeg skal omtale et enkelt punkt, nemlig faget engelsk; muligvis stiller det sig på samme måde i andre fag.

Man påtænker ganske vist at påbegynde undervisningen i et fremmed sprog — og det bliver så formodentlig engelsk — allerede i 6. klasse med et par timer om ugen. Men jeg vil gerne spørge ministeren, om sagskundskaben mener, at disse elever, hvor der altså er velbegavede og svagtbegavede børn imellem hinanden, kan nå lige så vidt som elever, der nu begynder i en 1. mellem-skoleklasse med et væsentlig større time-tal. Den foreslåede ordning kan efter min mening kun betyde en sænkning af niveauet i faget engelsk skolen igennem, især hvis man først deler efter 7. år. Med det store internationale samkvem, vi har i vore dage på utallige felter, kulturelle såvel som praktiske, og som sikkert vil stige i fremtiden, er dette beklageligt. Letheden, hvormed man udtrykker sig på det fremmede sprog, bidrager til en gunstigere placering i det internationale samkvem.

Jeg har derfor med stor interesse noteret mig, at man ved forsøgsundervisningen i Horsens allerede begyndte med engelsk-undervisningen i 4. klasse. På dette alders-trin opnår man også forbløffende gode resultater, fordi børnene let tilegner sig den fremmede udtale og ikke har de hævninger ved at efterligne de fremmede lyde, som gør sig stærkere gældende, jo ældre eleverne bliver, og f. eks. gør det meget vanskeligt for voksne begyndere at nå helt gode resultater.

Jeg vil derfor henstille til det udvalg, der nu skal arbejde med lovforslaget, at tage under alvorlig overvejelse at indføre engelsk-undervisningen på et tidligere tidspunkt, end man har påtænkt. Jeg tror, det ville have en meget gavnlig virkning, også rent praktisk i vort samkvem først og fremmest

med de engelsktalende folk, som vi har så meget at gøre med.

I § 8 omtales oprykningen til eksamensskolen, hvorved lærernes bedømmelse spiller en meget stor rolle. For mig at se er dette ikke helt tilfredsstillende, fordi det ikke mindst på steder, hvor alle kender hinanden, er umådelig vanskeligt for læreren at frigøre sig for den personlige påvirkning fra forældrene. Jeg vil gerne spørge ministeren, om man ikke har nyere former for prøver, der kunne tages i anvendelse og bidrage til større sikkerhed i bedømmelsen.

Endelig beklager jeg, at den højtærede minister har opgivet sin plan om at gøre det 8. skoleår obligatorisk. Jeg er ganske klar over, at dette vil kræve en overgangstid både af hensyn til lærerkræfter og af hensyn til lokaler, men jeg mener alligevel, det ville være af stor betydning, at man allerede nu fastslog, at dette var, hvad man sigtede imod.

Hvis man betragter en statistik over skoletidens længde i de forskellige lande, kommer Danmark langt nede i rækken, helt nede på højde med de sydeuropæiske lande, og det er mig uforståeligt, at man mener, at vi alene blandt de lande, vi ellers sammenligner os med, skal kunne nøjes med en så kort skoletid, ikke mindst i en ny skole-reform og i forventning om den tekniske udvikling, vi står over for, og som vil komme til at stille store krav til arbejderstabens og den tekniske mellemstands kvalitet. Ganske vist vil der mange steder blive åbnet mulighed for et frivilligt 8. skoleår, men det vil vel som regel være sådan, at netop de elever, der trænger mest til en bedre skolemæssig fundering, ikke vil udnytte denne mulighed. Jeg anerkender imidlertid, at man her i forslaget tilstræber at gøre det 8. skoleår mere tillokkende.

Når jeg har fremhævet denne kritik af de fremsatte forslag til en reform af vor skole, er det ikke, fordi jeg ikke erkender, at forholdene, som de er, trænger til meget væsentlige forbedringer, først og fremmest med hensyn til landsbyskolen og den eksamensfri mellemskole. Jeg skal i denne forbindelse blot henvise til, hvad jeg sagde, da skolelovsforslagene var til debat i forrige folketingsssamling. Jeg vil gå så vidt at sige, at jeg mener, at de skoleforsøg, der er ved at blive foretaget, måske tyder på,

[Else Zeuthen.]

at en enhedsskole engang med tiden vil kunne byde mange fordele. Men jeg mener rigtignok, at dette skridt ikke lader sig foretage på det nuværende tidspunkt, uden at vi løber en alvorlig risiko for at sænke standarden for de mere bogligt begavede børn.

Må jeg tillade mig at spørge, om det ikke er tanken at indføre undervisning i det nye fag familiekundskab, som man ikke mindst fra kvindeforeningernes side lægger meget stærk vægt på.

Endelig vil jeg gerne nævne, at da vi sidst behandlede skolelovsforslagene, henviste jeg til formuleringen: der indføres husergning for piger og sløjd for drenge — og tilføjede, at det vel måtte stå frit for begge parter, hvad de ville vælge. Den højtærede minister sagde i sit svar til mig, at jeg rigtigt gjorde opmærksom på denne mangel, og også, at han ville tage dette til efterretning. Men alligevel finder jeg i det nye lovforslags § 13, stk. 2, og § 17, stk. 1, den bestemmelse, at der indføres sløjd for drenge og husergning for piger. Jeg vil gerne spørge, om det stadig er en mangel, eller om ministeren har ændret sit syn på dette punkt.

Jeg skal blot slutte med en anmodning om, at man ved udvalgsbehandlingen af disse lovforslag, som jeg tænker næppe kan blive helt kortvarig, også vil finde tid til at tage de synspunkter, jeg her har fremdraget, med ind i overvejelserne.

Kr. Juul: Det er ikke min hensigt at rejse større indvendinger imod de skolelovsforslag, ministeren nu har fremsat. De imødekommer i hvert fald en del af de tanker, der er fremført, siden ministeren sidste år fremsatte sine skolelovsforslag, og de imødekommer for øvrigt også en udvikling, som er ved at ske i mange kommuner i landet i retning af en udelt skole. Det kunne derfor i og for sig godt forekomme noget mærkværdigt, at lærerforeningens ledelse går så afgørende hårdt imod de forslag, der nu er fremsat, da lærerne ude i landet i mange tilfælde er de drivende kræfter i den udvikling, der er ved at foregå, og som er i overensstemmelse med de tanker, der er nedlagt i ministerens forslag.

Der er visse ting i lovforslagene, der vil blive genstand for nogen diskussion. Jeg

vil mene, at ministeren kæler lovlig stærkt for det 8. skoleår, og det tror jeg ikke vi vil gå med til. Men der er naturligvis grund til at anerkende de bestræbelser, ministeren har udfoldet for at nå frem til en skolelovgivning, der kan samle mest muligt.

Når jeg har fundet anledning til at fremsette nogle bemærkninger ved første behandling af lovforslagene, er det for at gøre opmærksom på et problem, ministeren tilsyneladende har overset. Jeg tror, ministeren vil være enig med mig i, at de bærende kræfter i skolens liv er lærere og forældre, og at et godt samarbejde mellem de to faktorer er en forudsætning for, at skolens gerning kan lykkes. Det vil med andre ord sige, at skolen må dannes ved et frivilligt møde mellem forældre og lærere. Men vi savner i vor folkeskolelov og også i ministerens forslag sikkerhed for, at et sådant frivilligt møde mellem lærere og forældre altid vil blive respekteret. Mangelen består i, at der kræves en bestemt form for uddannelse for ansættelse som lærer i folkeskolen. Det er jo sådan, at forskellige veje kan føre frem til lærergerningen. Det kan være individuelt for den enkelte, hvilken vej der for ham eller hende er den bedste, og det vil være et overgreb fra lovgivningsmagts side at hindre den enkelte i at gå den vej, der for ham eller hende er den bedste forberedelse til den gerning, der stiles imod.

Det viser sig i praksis, at der kommer indstillinger, endogså enstemmige indstillinger, til ministeren om ansættelse af lærere, der har uddannet sig ad andre veje end dem, loven anviser. Det bekræfter, at der er behov for en bestemmelse i skoleloven om, at den slags indstillinger også skal respekteres. Indgangsdøren til folkeskolen er for snæver.

Det er over 30 år siden, rigsdagen erkendte, at vejen over den teologiske embedseksamen ikke var den eneste egnede form for uddannelse til præstegerningen. For at blive præst i den danske folkekirke i dag kræves der ikke eksamen af nogen art, kun en beslutning i en menighedskreds, og det bør også være nok. Vi burde for længst have gennemført en lignende ret for en skolekreds, og min tanke her er at opfordre ministeren til at lade det ske nu, inden loven vedtages endeligt. Måske vil

[Kr. Juul.]

ministeren pege på den adgang, der er givet i den nugældende skolelov til at dispensere fra de gældende bestemmelser med hensyn til læreransættelser, og måske vil ministeren også pege på den brug, han har gjort af denne dispensationsbestemmelse, og det skal jeg ingenlunde underkende, men jeg synes ikke, vi kan være bekendt, at skolekredse fra landets forskellige egne skal gå tiggergang til ministeren og hans embedsmænd for at få den lærer, som de nu har fundet egnet til at varetage den skolegerning, som dog ingen mere end de selv er interesseret i bliver varetaget på bedst mulig måde.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere for socialdemokratiet, venstre og det radikale venstre for deres positive holdning til lovforslagene.

Det er naturligvis vanskeligt at samle mennesker om en fælles linje på dette meget følsomme område, hvor mange anskuelse brydes. Alligevel synes jeg, at vi i dette tilfælde er nået relativt langt, længere, end vi nåede, da forslagene sidste gang var til behandling for et års tid siden.

Jeg søgte at samle lærerne, deres organisationer og repræsentanter om et fælles forslag. Det viste sig, at jeg trods meget ihærdige anstrengelser ikke kunne få tingets tilslutning. Nu søger jeg at opnå flertals tilslutning i tinget til en ordning, der forener de tre forslagsstillende partier fra sidste år, og så viser det sig, at der indtil videre er en kølig holdning hos lærerorganisationerne. Jeg kan nu ikke personlig tro, at det er lærerstandens endelige og afgørende holdning. Jeg kan ikke tro andet, end at der må fremkomme en kritik — det er klart — men en kritik, der er behersket af et positivt sigte, og en sådan kritik skal til enhver tid være hjertelig velkommen.

Det ærede medlem hr. Marius Buhl spurgte mig, om kursus for elever i fremrykket alder i Høng o. s. v. ville blive opretholdt, idet det ærede medlem gik ud fra som givet, at det ville ske. Ja, de skal naturligvis videreføres.

Hvad angår de tilskud til skolebyggeri, som jeg har stillet i udsigt gennem forslaget, har de relation til en række henvendelser fra landkommunerne. Jeg forstår, at det

ærede medlem har sine betænkeligheder, men det er jo den slags, man i ro og fred kan tale om i udvalget.

Det ærede medlem hr. Hvidberg var ligesom sidste år meget sortseende og mente, at det, der her sker, ville sænke dannelsesniveaet og betyde en omstyrtning af den hidtidige skole. Jeg anser det ærede medlems grundindstilling for at være endogså meget betydelig overdrevet. Der sker såmænd ingen omstyrtning ved, at 6. klasse som udelte klasse går til de forudgående 5 udelte klasser, når man i øvrigt gennemfører engelskundervisning i 6. klasse og således opretholder det pædagogiske billede, som hidtil har været tilsigtet.

Det ærede medlem vendte sig skarpest mod de bestemmelser, som skyldes venstres indslag i skolebilledet, og især var det ærede medlem kritisk over for det 7. år. Jeg kan her henvise til de udtalelser, som venstres ærede ordfører fremkom med. Der kan altså her være tale om en dialektik med berettigede synspunkter fra begge sider.

Det ærede medlem talte igen om, at udvalget af 1952 fik sit arbejde standset. Det blev standset med 8 mands udvalgets enstemmige tilslutning i dette udvalgs første møde og med tilslutning fra undervisningsinspektøren for mellem- og real-skolen, Hans Jørgen Hansen, idet man erkendte, at kommissoriet for det pågældende udvalg alene vedrørte ændringer inden for lovens rammer, medens det, man nu var i færd med, var at ændre lovens rammer, og så længe vi beskæftiger os med en ændring af lovens rammer — og det gør jo også det konservative folkeparti gennem den sidst fremlagte skitse — er det i betragtning af kommissoriet simpelt hen umuligt at oplive det pågældende udvalg.

Det ærede medlem oplyste, at det ikke var tanken at sætte mellemskolen ud af folkeskolen; men så må man i sandhed sige, at formuleringen i de konservatives forslag er besynderlig, og at det må være blevet til i for stor hast. Men man må jo tage den givne meddelelse til efterretning.

Det ærede medlem sagde, at han til sin dødedag ville bekæmpe adgangs begrænsning til vore universiteter. Det synes jeg lyder godt. Det var ikke helt samme indtryk, jeg fik i formiddags i finansudvalget,

[Undervisningsministeren.]

så jeg vil inderligt håbe, at det ærede medlem inden alt for længe bliver medlem af finansudvalget, hvor bevillinger til videnskabelige institutioner jo kommer til behandling.

Det ærede medlem citerede forskellige røster fra Sverige. Naturligvis vil man inden for ethvert land kunne finde fremragende mennesker, der indtager en sådan ultra-konservativ holdning; der er ikke noget nyt eller besynderligt deri. Jeg gør kun i al stilfærdighed opmærksom på, at 1. gymnasieklasse ikke er tænkt som observationsklasse. Det var den i det forslag, der blev fremsat sidste efterår, men ikke i dette.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var påfaldende vred og rettede et personligt angreb på mig, åbenbart sagligt trængt op i en krog og bitter over det. Det skulle det ærede medlem nu ikke være. Tag mere roligt på det, og det ærede medlem vil leve længere. Det ærede medlem havde åben adgang til at tilbagevise min redegørelse med argumenter, men gav afkald herpå.

Der var denne politiske redegørelse fra sidste vinter. Jeg kan naturligvis huske forkert, i så fald må det ærede medlem tilgive mig, men så vidt jeg husker i dette øjeblik, foregik det således, at der blev nedsat et underudvalg, der nærmere skulle undersøge mulighederne for gennemførelse af det obligatoriske 8. år og i det hele taget undersøge det 8. skoleårs stilling. I dette underudvalg svarede venstre: vi kan ikke gå med til et obligatorisk 8. skoleår; det radikale venstre svarede ligeså. Det konservative folkepartis repræsentanter ville ikke give noget svar. Der indkaldtes til nyt udvalgs møde: intet svar, og da jeg så kom til stede — jeg blev tilkaldt til at møde i det pågældende underudvalg — hørte jeg, at man fra konservativ side ikke ønskede sig repræsenteret i underudvalget, hvorfor dette udvalg selvfølgelig ophørte at eksistere. Dermed forelå der en ny situation for den socialdemokratiske folketingsgruppe, som tog sagen op til behandling og pålagde sine udvalgsmedlemmer at prøve på, om der skulle være andre muligheder for samarbejde.

I det eftermiddagsmøde, der derefter holdtes umiddelbart forud for min Ruslandsrejse, drog jeg to tanker frem til

overvejelse. Vi havde gennem 19. januar cirkulæret gennemført 7+3-ordningen. Jeg spurgte: er der mulighed for, at denne ordning kan indarbejdes i skolebilledet, det vil jo give et nyt spil i skolebilledet, eller er der nogen interesse for at sætte ind med fremmede foranstaltninger for et 8. skoleår, således at vi i løbet af relativt få år muligvis kan nå det resultat, vi så i øvrigt sigter efter? Det var tanker til overvejelse og ikke noget forslag, jeg stillede. Jeg ved ikke, om det var det ærede medlem eller et andet medlem fra konservativ side, der spurgte, om jeg så ikke kunne skrive det ned. Jeg sagde: jeg har så grumme dårlig tid, jeg skal prøve på i al hast at diktere et par linjer til støtte for hukommelsen for de pågældende udvalgsmedlemmer. Det gjorde jeg, og det diktat, der som sagt blot skulle være til støtte for hukommelsen med hensyn til de oplysninger, der var givet udvalget, blev senere udbasuneret af Ritzaus Bureau som et forslag — til min store forbavselse, da jeg kom hjem. Der har jo ligget et værre postyr i kraft af denne Ritzaumeddelelse.

Jeg kan ikke se, at der er meget at skændes om, for det ærede medlem har sit standpunkt, og jeg har mit i det spørgsmål. Men når det ærede medlem siger, at den eksamensfri mellemskole er det tristeste billede, det ærede medlem har set, må det erindres, at disse ord gennem radioudsendelsen i dag når ud i hjemmene og aftænger sig dér, og når det ærede medlem har det indtryk, tror jeg ærlig talt, det er på tide, at vi slår pjalterne sammen for at få en bedre skoletype frem, med en ligelig fordeling af goderne til begge sider i skolebilledet.

Det ærede medlem fru Else Zeuthen talte om forsøgsskolearbejdet som nødvendig forudsætning for strukturændringer, af hvad art de måtte være. Jeg tror, det ærede medlem tager fejl på det punkt, og jeg er i hvert fald i overensstemmelse med formanden for Danmarks Lærerforenings pædagogiske udvalg, Carl Madsen, Viby, når han siger, at man i virkeligheden ikke gennem forsøgsarbejde kan nå frem til en strukturform, idet folkeskolens struktur er afhængig af mange, mange andre faktorer end de pædagogiske, herunder sociale og økonomiske årsager.

[Undervisningsministeren.]

Det ærede medlem spurgte mig, om ikke der skulle være en mulighed for at gennemføre det obligatoriske 8. skoleår. Det ærede medlem må her først undersøge, hvordan stillingen er i det ærede medlems eget parti. Jeg havde ikke indtryk af, at der i dag var større chancer.

Der er stillet en række andre spørgsmål til mig, men de ærede medlemmer må tilgive mig, når jeg på nuværende tidspunkt afbryder min del af forhandlingen, idet jeg tilsiger, at jeg i udvalget, der nedsættes, skal give alle de oplysninger, der måtte fremkomme ønske om.

Horn: Jeg skal ikke komme med mange bemærkninger og ikke optage en diskussion om selve principperne og om, hvor den udelte skole skal høre op; det er vel ret nytteløst her på dette sted. Men det kan vi vel tage op igen i udvalget. Det, der giver mig anledning til at tage ordet, er de voldsomme udtalelser, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen fremsatte. Jeg synes ikke, det ærede medlem har nogen som helst grund til at være fornærmet. Det ærede medlem husker sikkert, at jeg gentagne gange i udvalget personligt spurgte det ærede medlem, om der var mulighed for at få en afklaring med hensyn til det konservative folkepartis stilling. Det ærede medlem husker måske også, at jeg, da vi så, at det ikke kunne blive til noget, brugte udtrykket: toget holder endnu. Det var, da vi var ved at blive utålmodige over, at vi den ene dag fik én sludder og den anden dag en anden sludder, og man stadig væk ikke kunne beslutte sig. Da var det, vi måtte sige: vi må have en afklaring, vi må have dette underudvalg, som der var betænkeligheder ved fra forskellig side, og som det ærede medlems partis medlemmer senere nægtede at deltage i. Dermed var dette arbejde gået i stå. Jeg synes ikke, der er nogen som helst grund til at spille forarget.

Hvidberg: Det er med nogen forbløffelse, jeg hører den højtærede minister i sine slutningsreplikker erklære, at han nu er kommet længere end da — nemlig i fjor — med forslaget. Det er jo dog et helt andet

forslag. Der er ikke ret meget tilbage af midterlinjeforslaget i det, der her foreligger. Den højtærede minister sagde „forslaget“!

Den højtærede minister mener, at jeg har talt om omstyrtning af den hidtidige skole. Jeg har talt om omstyrtning af skoleordningen, men det er ikke det samme som omstyrtning af hele skolen; denne bemærkning gælder også det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre)s udtalelser på det punkt.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) sagde, at jeg havde rejst en voldsom kritik; men var den saglig, spurgte det ærede medlem og sagde, at jeg havde talt om omstyrtning af skolen. Nej, jeg har talt om omstyrtning af den nuværende skolestruktur. I det øjeblik, man indfører en skoleordning, hvorigennem man afskaffer eksamensmellemskolen og gør den eksamensfri mellemskole — i stedet for at gøre den til en virkelig god skoleform — til en 1-årig, eventuelt 2-årig blindtarm oppe i toppen, så mener jeg, at man har omstyrtet den nuværende skolestruktur eller skoleopbygning, som er et ord, jeg bedre kan lide; jeg kan ikke lide udtrykket struktur.

I sit første indlæg søgte ministeren i anledning af vor formulering, at skolen skal bibringe eleverne solide kundskaber, at få det drejet derhen, at der deri skulle ligge en insinuation over for landets lærere. Det er der aldeles ikke tale om, men vi ved allesammen, at det viser sig forskellige steder, når de unge mennesker, der kommer lige fra skolen, bliver prøvet, at det kniber meget for dem i dansk og regning. Det er almindelig omtalt for tiden. Desuden ved alle, at der er en tendens i tiden til at sige — det gælder f. eks. en mand som Stellan Arvidson — ja men det er først og fremmest de unges interesseområder, der skal varetages. Man skal ikke stille noget mål op for dem, det skal springe frem af de unge selv. Al den slags siger man. Det er over for alle disse nymodens tendenser, vi fremhæver, at der er et vist pligtgrundlag, som det er nødvendigt for de unge at kende i denne verden, hvis de vil klare sig, et vist pligtgrundlag. I den hovedskole, som vi foreslår, skal dette indøves. Man skal altså

[Hvidberg.]

ikke opstille en stor sværhedsgrad for dem, der kommer i hovedskolen, men man skal indøve og fastslå det, som skal kunnes.

Dernæst er der det lille punkt, som den højtærede minister var inde på, at jeg ved det såkaldte Frijsenborgmøde skulle have kaldt faget husgerning for „frikadellesløjld“. Dermed forholder det sig på den måde, at jeg sagde, der var en række fag, som måske var trængt noget ind på de elementære fags bekostning, f. eks. boldspil. Jeg nævnte også andre fag, bl. a. husgerning for drenge i 8. klasse, og sagde, at det fag kalder drengene selv for frikadellesløjld. Nu skal det gøres til, at det er mig, der kalder faget for frikadellesløjld. Det er nydeligt!

Det ærede medlem hr. Horn sagde, at sådan som det nu var gået, kunne man enten opgive at gøre noget ved skoleforholdene, eller også kunne man fortsætte med de tre partier på et nyt grundlag. Hvad er nu det for noget? Er det virkelig rigtigt at sige, at fordi man opgav midterlinjeforslaget, vil det være umuligt at gøre noget ved skoleforholdene? Man kan gå den vej, vi har anvist, og bøde på de fejl og mangler, der er ved bestemmelser i og uden for lovgivningen.

Det ærede medlem hr. Horn fremstillede sagen på en sådan måde, at man virkelig må sige, at hvis det forslag, som nu foreligger, er så meget bedre end midterlinjeforslaget, hvorfor er det ærede medlem så fornærmet over, at vi ikke gik med til midterlinjeforslaget? Det ærede medlem fremstiller det nu, som om det foreliggende forslag er det eneste attråværdige og rigtige, således at midterlinjeforslaget faktisk træder meget tilbage i hans bevisthed. Hvorfor i alverden skal vi så høre bebrejdelser, fordi vi ikke gik med til det?

Det ærede medlem antydede også, at når det 7. skoleår var svagt, hvad han indrømmede, gjorde det ikke så meget, fordi det kun var 1-årigt. Sagen er, at det er svagt, fordi det er 1-årigt. Hvordan skal man kunne lave en interessebetonet undervisning i løbet af et år?

Det ærede medlem talte også om, at vi var fiffige: vi havde ventet med at foreslå det 8. skoleår. Vi er aldeles ikke fiffige, men i dansk politik er det således, at når man repræsenterer et parti, må man vente,

indtil man kan få partiet med, og det ved det ærede medlem godt.

Endelig vil jeg gerne oplyse det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) om, at jeg ikke var medlem af tinget i 1937. Det ærede medlem siger, at den fri mellem-skole er opsamlingsklasser for de børn, der ikke kan komme op i eksamensmellemskolen. Det ligger meget forskelligt i de forskellige skoler med hensyn til den fri mellem-skole, og at det skulle være en deklasseret afdeling for dem, der er tabt for eksamensmellemskolen, tror jeg ikke, men hvordan det nu end forholder sig, var det min mening, at man skulle gøre denne afdeling af skolen til en attråværdig og god afdeling, der ligesom sluttedes i sig selv i et harmonisk hele. Det er det, jeg mener man kan gøre, og hvis eleverne i denne afdeling er anderledes, måske ringere begavet bogligt set end de, der kommer i mellemskolen, lad det så være, og lad os så hjælpe dem ved at indrette læsebøger og skolemateriel og hele undervisningen således, at det bliver en god skoleafdeling for dem. Det tror jeg er langt bedre end at opgive denne afdeling og gøre den til den 7. klasse, som man nu foreslår.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Jeg er ikke uenig med det ærede medlem hr. Hvidberg i, at der i skolens undervisning og i børnenes opdragelse må være et pligtgrundlag. Det er ikke det, vi diskuterer her. Vi rører ikke ved selve grundlaget for skolens arbejde og for skolens mål og dens tilrettelægning.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen sagde ganske flot, at de konservative ville hjælpe landsbyskolen ikke med almindelige talemåder, men med kontanter. Jeg tror ikke, det så meget er det, landsbyskolen beder om. Det er selvfølgelig meget tiltalende at høre, at det ærede medlem og hans parti vil hjælpe landsbyskolen med kontanter, og det skal jeg huske på ved senere lejlighed; men jeg ville sætte mere pris på at høre, at det ærede medlem og hans partifæller ikke vedblivende vil trække børnene fra den skole, som skolemyndighederne med store omkostninger har fået etableret i kommunerne, hvor børnene kunne få noget ud af det alle sammen, fremfor at opretholde en skoleordning, der fortsat

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

trækker børnene ud af de ældste klasser, og som gør det vanskeligt dels at skaffe den interesse hjemme i sognet, som er ønskelig, dels at skaffe de lærere, som man helst ville have til at arbejde i denne skole.

Det ærede medlem taler om, at den fri mellemskole har spillet fallit, og at det må være strengt at høre for mig, som i 1937 oprettede denne fri mellemskole. Det viser, at det ærede medlem ikke har givet sig tid til historisk at undersøge dette forhold. Den frie mellemskole blev ikke oprettet i 1937. Der var før den tid, som der altid har været, ved siden af eksamensmellemskolen en folkeskole, der i 1937 kom til at hedde den fri mellemskole. Det, vi i 1937 gjorde forsøg på, var at give denne del af folkeskolen et grundlag, så at den bedre kunne hævde sig, akkurat det samme som det ærede medlem og hans parti nu vil. Vi forsøgte at skaffe et andet undervisningsgrundlag, vi forsøgte at skaffe nye lærebøger, at finde nye fag til denne skole for at gøre den mere interessant. Vi så nemlig dengang den samme udvikling i møde, som vi nu oplever, men dette forsøg slog ikke til. Derfor har jeg taget konsekvensen af den udvikling, der er foregået. Jeg har ikke gennemført den fri mellemskole i den forstand; navnet fik den, men den var der i forvejen. Den udvikling, der var foregået indtil 1937, pegede på samme måde som nu hen imod, at eksamensmellemskolen trængte den almindelige folkeskole ned på et plan, vi ikke kunne være tjent med. Vi gjorde alle forsøg på at gøre folkeskolen bedre, men det lykkedes ikke. Det er det, jeg har taget konsekvensen af, men det ærede medlem er ikke nået længere frem i sine skoletanker end til 1937. Det passer måske også bedst til et konservativt medlem af dette ting.

Poul Sørensen: Jeg skal ikke tage meget af tingets tid, skønt jeg, hvis der var rigelig tid til rådighed, var fristet til at tage en drøftelse af de rejste spørgsmål med det ærede medlem. Det ærede medlem har den

opfattelse, at han er meget klogere på dette område end vi andre. Jeg skal lade meget af det, det ærede medlem sagde, ligge, men vil dog fremhæve, at det ærede medlem kan være overbevist om, at det konservative folkeparti har en positiv indstilling til skolen på landet. Jeg ved meget vel, at penge gør det ikke, men det, vi herfra kan stille til rådighed, er en rummelig arbejdsform. Angående den historiske udvikling ved jeg meget vel — så meget har jeg dog fordybet mig i tingene — at i gamle dage havde man en 6. klasse i folkeskolen og enkelte steder en 7. klasse; så var det sket. Det, det ærede medlem forsøgte i 1937, betegnede det ærede medlem dengang som noget, der lukkede op til den store verden i skolemæssig henseende. (*Jørgen Jørgensen (Lejre):* Nej!). Jo, det var det ærede medlems standpunkt dengang. Jeg har også fulgt denne sag. Det skolesyn, man anlagde dengang, og som danner baggrund for den frie mellemskole, har overhovedet ikke kunnet praktiseres. Det ærede medlem spørger: hvorfor skal man have eksamen? Hvorfor skal man have attest på det? Det lyder godt! (*Jørgen Jørgensen (Lejre):* Det siger jeg slet ikke!). Hvorfor er der så tusinder af håndværksmestre, der, når de skal antage en lærling i dag, beder om bevis for mellemskoleeksamen? Er det, fordi de har fordybet sig i skolens største, inderste og dybeste problemer? Nej, det gør de, fordi de i det praktiske liv har erfaring for, at resultatet af undervisningen i den luftige eksamensfri mellemskole, som det ærede medlem først og fremmest har ansvaret for, ikke er anvendelig ude i det praktiske liv.

Jeg vil sige til det ærede medlem og først og fremmest til den højtærede minister, der for så vidt har lukket af, hvad der dog vel ikke kan være tilfældet, når sagen endnu ikke er færdigbehandlet, at jeg overhovedet ikke på nogen måde har forsøgt at undgå at bidrage til hjælp til landsbyskolen. Det ligger klart mellem os. Men det ærede medlem og den højtærede minister marcherer

[Poul Sørensen.]

ind i byskolen, hvor eksamensmellemkolen er et overordentlig kontant led i skoleordningen, og fjerner ifølge lovforslaget eksamensmellemkolen.

Vi kan da forhåbentlig blive enige om, at sådan er billedet, men jeg spørger begge: har jeg ret i, at det, man nu stiller til rådighed i stedet for den eksamensfri mellemkole — om man skal udvide underskolen eller grundskolen fra 5 år til 6 år, kan vi være uenige om, det ser jeg bort fra i denne drøftelse — for over 50 pct. af landets børn, fortrinsvis i byerne, er en 7. klasse, som har afgivet over halvdelen af kammeraterne til 1. realklasse og altså skal suppleres op med en halv klasse af nye børn? Skal det være det attråværdige grundlag, en 7. klasse skal undervises på? Oven på denne 7. klasse laver man så en frivillig 8. klasse, men efter de erfaringer, vi hidtil har gjort med en frivillig 8. klasse, vil kun en tredjedel eller en fjerdedel af børnene fra 7. klasse komme op i denne 8. klasse. Men jeg kan jo have taget fejl og læst det forkert. I betragtning af den arrogante måde, ministeren har svaret os på, må jeg have lov til at stille det spørgsmål: har jeg ret i, at det i praksis er det instrument, som den højtærede minister og det ærede medlem nu vil stille til rådighed for denne del af landets børn?

Undervisningsministeren (Bomholt): Verden går tilbage. Nu kan man ikke engang stole på det ærede medlem hr. Hvidbergs eget konservative blad, Aarhus Stiftstidende. I det står der den 3. september i et referat af det ærede medlems tale — med den højtærede formands tilladelse —:

„Jeg har hørt, at antallet af skoletimer er halveret i de sidste 10 år. I stedet for har man nu fået boldspil og drengehusgering — frikadelleløjd.“

Det kan jo ske trods alt, at verden ændrer sig, også afspejlet i bladene. Dagens Nyheder her i staden var en heftig angriber af midterlinjeforslaget. Nu læser jeg til min forbavselse i en ledende artikel, at det var et godt forslag.

Det er et lidenskabeligt område, vi her befinder os på. Jeg vil sige til det ærede medlem hr. Hvidberg og til det ærede medlem hr. Poul Sørensen, at hvis man op-

tager en så heftig agitation imod den udelte skole, så at man endogså taler om, at det er dannelsens fallit, at det sænker dannelsens grundlag, retter man samtidig et angreb på den udelte danske landsbyskole, som i kraft af faktiske geografiske omstændigheder endnu mange år fremover må være udelte. Alle de nedsættende gloser, der er anvendt imod den udelte skole, som vi stadig væk har i dag i kraft af et kapitel i folkeskoleloven, vender sig imod landsbyskolen. Hertil kommer — vil jeg sige til det ærede medlem hr. Poul Sørensen — en vis ulogisk tankegang; thi det ærede medlem har selv her i skitsen stillet forslag om, at det 6. og 7. skoleår i henholdsvis hovedskolen og mellemkolen bringes hinanden så nær, at børnene umiddelbart kan overflyttes fra den ene klasse til den anden. Dette må nødvendigvis bevirke, at klasserne kommer til at ligge tæt på hinanden, og det tegner atter det billede, at vi skulle være hinanden en lille smule nærmere, end de lidenskabelige ord giver udtryk for.

Vi rykker nu forhåbentlig ind i den afgørende fase, og jeg håber, at der trods denne sidste forpostfægtning her ved første behandling vil blive arbejdet positivt i det udvalg, der nedsættes. Jeg har det indtryk, at nu kører vognen.

(Kort bemærkning).

Jørgen Jørgensen (Lejre): Jeg ved ikke, hvad det er, det ærede medlem hr. Poul Sørensen har at tilbyde landsbyskolen, som det ærede medlem mener at lærerne ved landsbyskolen er så glade for. Det ærede medlem sagde, at det var kontanter. Jeg har ikke nogetsteds set de konservative i spidsen for at ophjælpe landsbyskolen. Jeg ved, at da skoleloven i 1937 skulle gennemføres, stemte de konservative imod. Jeg tror ikke, det ærede medlem ville hjælpe landsbyskolen med penge, selv om han havde nogle at byde den, hvad han altså ikke har — han har i alt fald ikke tilbudt dem. Det, det ærede medlem kan hjælpe landsbyskolen med, er at forhindre, at skolen bliver affolket, hjælpe med at bevare den samlede skole derude, som er en nødvendighed for, at landsbyskolen kan få det ud af skoleundervisningen for børnene i sognet, som man ønsker. Hvis man

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

kan få undervisningen på en lettere måde andetsteds, trækkes børnene væk derudefra. Det er det, landsbyskolen beder om ikke må ske, og ikke om det ærede medlems penge, som han i øvrigt ikke har.

Det ærede medlem kredser om denne 7. klasse, om, hvor vanskeligt det er for de børn, der skal komme fra flere klasser og samarbejde i denne 7. klasse. Det er en vanskelighed, det skal jeg erkende, men den samme vanskelighed findes på et hvilket som helst tidspunkt, når børnene skilles ud til eksamensskolen. Den er der også nu, hvor vi deler på et andet alderstrin; så kommer børnene sammen fra flere forskellige klasser og skal til at samarbejde på et helt andet grundlag, og det er en af grundene til, at jeg ønsker den udelte skole ført igennem til det 14. år. Det er det bedste, det har jeg ikke lagt skjul på; men det ærede medlems historiske udredning med hensyn til den fri mellemskole er stadig forkert. Den blev ikke gennemført i 1937, den var der. Den var den del af folkeskolen, som ikke var eksamensskole. Vi gjorde i 1937 forsøg på at løfte denne del af folkeskolen op, gøre den mere tiltrækkende, end den var før — nøjagtig det samme, som de konservative vil gøre nu; de er bare kommet 20 år bagefter. I den tid har jeg set, at den opgave er umulig.

(Kort bemærkning):

Poul Sørensen: Ja, jeg har altså velvilje for landsbyskolen — lad så det ligge.

Hvad angår spørgsmålet om en 7. klasse, nærmer vi os nu problemet. Nu har jeg fået et svar, og jeg må forstå, at det også dækker den højtærede minister, selv om ministeren ikke har udtalt sig derom. Vi har altså fået det svar, at det er rigtigt, som jeg har opfattet det, at når børnene skilles efter 6 års forløb, skal denne 7. classes børn, der bliver de ringest stillede, og som altså ikke kommer i realklassen, suppleres op med nye kammerater. (*Jørgen Jørgensen (Lejre):* Naturligvis!). Derefter får man en frivillig 8. klasse ovenpå, som en fjerdedel af dem vil besøge, hvis tallene holder. (*Jørgen Jørgensen (Lejre):* Det ved vi ingenting om!) . . . Ja men vi har et erfaringsmateriale. (*Jørgen Jørgensen (Lejre):*

Nej!) . . . Ja men så lad os sige, at halvdelen går derop — det skal ikke skille os; men her er tale om en 7. klasse, som for mange børns vedkommende er afslutningen, og hvor „sammenbragte børn“ skal undervises. Derfor siger jeg til det ærede medlem, at selv den nuværende ordning er bedre, idet man i denne i hvert fald har den fordel, at for klasserne efter 5. klasse, altså 1. og 2. frie mellem eller 6. og 7. klasse — hvad man nu vil kalde dem — lægger man dog, fordi børnene skal holdes sammen i de 2 år og forhåbentlig i 3 år op i 8. klasse, en plan, som der undervises efter. Vor tanke — det behøver vi ikke at diskutere, det ligger klart for dagen — er den, at vi vil have det 8. år med som obligatorisk for at kunne tilrettelægge en plan for de børn, der er dårligst stillet, og det er over 50 pct. af børnene. Det ønsker vi at arbejde for, og det ærede medlem har altså erkendt, at denne med brask og bram fremlagte store plan indeholder 6 grundklasser og så sjatten, 7. klasse. Selv de dygtigste lærere kan ikke arbejde med et sådant materiale på de vilkår.

(Kort bemærkning):

Jørgen Jørgensen (Lejre): Jeg gør opmærksom på, at også efter det foreliggende lovforslag er der adgang til at gennemføre en 7-årig udelte skole, og de vanskeligheder i det 7. år, som det ærede medlem taler om, er de samme vanskeligheder, vi har nu, og som det ærede medlem vil beholde. Når man deler klasserne, består vanskeligheden i, at der bliver en rest tilbage fra flere klasser, som fremtidig skal samarbejde. Så kan det ærede medlem sige: ja men hvis de har 2 eller 3 år sammen, er det dog bedre, end hvis de kun har et enkelt år. Dette fører det ærede medlem videre, idet han siger: lad os gøre det 8. skoleår obligatorisk, så vi dog får 2 år. Jeg ved ikke, hvor mange der vil melde sig til den frivillige undervisning, når forholdene bliver fornuftigt tilrettelagt, som de bliver efter forslaget, men jeg tror, det vil blive et betydeligt tal. I øvrigt vil det ærede medlem jo gennemføre det 8. skoleår obligatorisk — det er en ting for sig. Men efter min overbevisning vil det være muligt at bygge en undervisning op i de 2 år, der bliver tale om, hvis

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

man deler efter det 6. år og ikke efter det 7. I hvert fald kan det ærede medlem mindst af alle kritisere, at vi får klasser med „sammenbragte børn“, eller de vanskeligheder, der er forbundet med at få en god undervisning ud af det, når det ærede medlem selv er talsmand for at opretholde et system, der indebærer nøjagtig de samme ulemper.

(Kort bemærkning):

Poul Sørensen: Jeg kan ikke takke den højtærede minister for en redegørelse for disse ting, men jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) for, at denne sag er blevet klaret. Jeg ser selvfølgelig politisk — og jeg mener også sagligt, ud fra mine synspunkter — på det på den måde, at den bekymring, jeg nærede omkring 1937-ordningen, da det ærede medlem var ledende i arbejdet, stadig er til stede, og vi må altså erkende, at også i året 1956 har det ærede medlem — med dygtighed begribeligvis — placeret sig i dansk skolepolitik således, at den foreslåede ordning nu oven i købet står med en betragtelig del af tingets medlemmer bag sig — efter hvad jeg har forstået. Men jeg ved, at når vi kommer et stykke frem i tiden, vil bedømmelsen af 1956- eller 1957-ordningen, hvad det nu bliver, efter min mening blive nøjagtig den samme eller måske værre end den bedømmelse, vi nu alle sammen anlægger over for 1937-ordningens fri mellem.

(Kort bemærkning):

Jørgen Jørgensen (Lejre): Det ærede medlem hr. Poul Sørensen siger, at når vi kommer 10 år længere frem, vil bedømmelsen af den skoleordning, der forhåbentlig gennemføres i vinter, blive den samme som af 1937-ordningen. Men det ærede medlem har glemt, at 1937-loven, som de konservative gik imod, er de så glade for nu. Et hovedpunkt i hele deres standpunkt er at opfordre befolkningen til at gennemføre ordningen fra 1937-loven — de er bare 20 år bagefter.

(Kort bemærkning):

Poul Sørensen: 1937-lovens anvendelig-

hed for landsbyskolen har ofte været fremhævet af mit parti, og det mener jeg fortsat gælder. (*Jørgen Jørgensen (Lejre):* Sikke noget sludder!). Ja, ja, det mener jeg fortsat gælder. Men i hvert fald erkender det ærede medlem sammenbruddet i købstæderne. Derfor vil jeg sige til det ærede medlem, at ingen ved, hvordan det hele former sig, men har jeg været ængstelig før for det forslag, der har været averteret, må jeg rigtignok sige, at denne ængstelse er ikke blevet mindre efter den redegørelse, de to ledende personligheder i denne skolesag, den højtærede minister og det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre), har givet over for det høje ting.

Undervisningsministeren (Bomholt): Nu er hovedet så hedt, at jeg ikke tror, det er modtageligt for argumenter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (for forslaget til folketingsbeslutnings vedkommende til sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Horn: Jeg foreslår, at de to lovforslag og forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingsmand Anker Lau har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med hvilken begrundelse er importørernes lagre af benzin og olie i de senere år blevet koncentreret på den lille benzinsø ved Amagers østkyst?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 20. november kl. 14 med følgende dagsorden:

[Formanden.]**1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:**

Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen,
 forslag til lov om gymnasieskoler
 og
 forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning [af Hvidberg m. fl.].

2) Første behandling af:

Forslag til lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v.

3) Første behandling af:

Forslag til lov om vægtafgift af motor-køretøjer m. v.

4) Første behandling af:

Forslag til lov om afgift af benzin.

5) Første behandling af:

Forslag til lov om en tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v. for finansåret 1957-58.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 18³⁵.

24. møde.

Tirsdag den 20. november kl. 14.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

*Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen,
 forslag til lov om gymnasieskoler
 og*

forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning [af Hvidberg m. fl.].

Valgt blev: *Horn, Kaj Andresen, Bundvad, Lysholt Hansen, Hougaard, Kolbjørn, Sofie Pedersen, Marius Buhl, Karlskov Jensen, Kr. Juul, Thisted Knudsen, Ellen Poulsen, Hvidberg, Fibiger, Poul Sørensen, Jørgen Jørgensen (Lejre) og Helge Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 333, fremsættelsen i tidenden sp. 934).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 3—5 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om vægtafgift af motorkøretøjer m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 347, fremsættelsen i tidenden sp. 934).

Første behandling af forslag til lov om afgift af benzin.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 361, fremsættelsen i tidenden sp. 934).

Første behandling af forslag til lov om en tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v. for finansåret 1957-58.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 571, fremsættelsen i tidenden sp. 934).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Kai Jensen: Den eneste ændring i de nu fremsatte afgiftslovforslag i sammenligning med de lovforslag, som blev fremsat og behandlet, er ikke færdigbehandlet, i sidste folketingsår, er nedsættelsen af vægtafgiften for dieselvognene og en mindre forhøjelse af benzinafgifterne. Disse spørgsmål såvel som problemerne omkring varevognene har vi i udvalget sidste folketingsår indgående drøftet, og der bliver nu ved denne genfremsættelse i det kommende udvalg rig lejlighed til at tage spørgsmålene op til fortsat